NO BORDERS FOR YOUNG PEOPLE

KURIKULUM

za rad sa mladima u riziku

Ova publikacija je pripremljena uz podršku Regionalne kancelarije za saradnju mladih (Regional Youth Cooperation Office, RYCO) i Evropske unije (EU). Njen sadržaj je isključiva odgovornost Mreže za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi i njenih partnera i ne odražava nužno stavove RYCO i/ili EU.

Projekat „Bez rizika, bez granica za mlade ljude" („No risk, no borders for Young People") koordinira Mreža za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi (Drug Policy Network South East Europe, DPNSEE), zajedno sa partnerima na projektu Aksion Plus (Albanija), Margina (Bosna i Hercegovina), Juventas (Crna Gora), Prevent i Re Generacija (Srbija), uz podršku Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO) u okviru 4. Otvorenog poziva koji sufinansira Evropska unija.

KURIKULUM

za rad sa mladima u riziku

Autori:

Megi Džumari

Joanis Papadopoulos

Aleksandar Trudić

Izjava zahvalnosti

Kurikulum „Rad sa mladima u riziku“ je nastao kao dio projekta „**Bez rizika, bez granica za mlade ljude**” kojim je koordinirala Mreža za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi (DPNSEE), zajedno sa partnerima na projektu: Aksion Plus (Albanija), Margina (Bosna i Hercegovina), Juventas (Crna Gora), Prevent i Re Generacija (Srbija), uz podršku Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO) u okviru 4. Otvorenog poziva koji sufinansira Evropska unija.

Kurikulum obezbjeđuje sveobuhvatan edukativni pristup, u potpunosti zasnovan na načelu „mladi za mlade“. Razvijen je uz pomoć tehničkog znanja predstavljenog kroz radionice i praktičnih vještina ponuđenih kroz pripremne aktivnosti i aktivnosti praćenja realizacije projekta „Bez rizika, bez granica za mlade ljude“, internih metoda istraživanja pitanja kojima se bavi Kurikulum, kao i stručnog znanja eksternih eksperata.

Veliko hvala mladim ljudima koji su učestvovali u fokus grupi i podijelili sa nama svoja mišljenja i iskustva u vezi sa načinima rada sa mladima u povećanom riziku. Posebnu zahvalnost dugujemo članovima Projektnog tima i predavačima na radionicama koje su organizovane u sklopu realizacije projekta. Njihov doprinos je imao veliki značaj za razvoj Kurikuluma.

Projektni tim

Berina Bahić
Besnik Hodža
Jelena Pešić
Marija Mijović
Milutin Milošević
Nenad Maletin
Stefan Pejić

Predavači

Ajša Hadžibegović
Denis Dedajić
Irena Molnar
Jelena Čolaković
Nebojša Đurasović
Nenad Čelarević

Index

Kontekst za razvoj kurikuluma: termini, definicije i pristupi 5

Termini i definicije 5

Lokalni kontekst: prethodni uticaji edukativnih aktivnosti 7

Model razvoja kurikuluma 8

Zaključci 8

Način realizacije kursa 10

Trajanje kursa 10

Ciljne grupe 10

Direktni korisnici 10

Indirektni korisnici 10

Svrha kursa 10

Ciljevi kursa 10

Moduli kursa 10

Uvodna sesija 11

Modul 1: Problemi 13

Tema 1.1: Ljudska prava 14

Tema 1.2: Diskriminacija i stigmatizacija 16

Modul 2: Zajednice 19

Tema 2.1: LGBTIQ / MSM i hemseks 20

Tema 2.2: Pružanje seksualnih usluga 22

Tema 2.3: Osobe u zatvorima i bivši zatvorenici 24

Tema 2.4: Žene koje koriste droge 26

Tema 2.5: Nove psihoaktivne supstance: Upotreba droga u okruženju noćnog života i festivala 29

Modul 3: Pristupi 31

Tema 3.1: Smanjenje štete 32

Tema 3.2: Psihosocijalna podrška i mentalno zdravlje 35

Tema 3.3: Terenski rad 38

Tema 3.4: Prevencija predoziranja 40

Tema 3.5: Osnaživanje zajednice 42

Modul 4: Sistemski pristup 45

Tema 4.1: Eksterna komunikacija i zagovaranje 46

Tema 4.2: Rad sa mladima, rizični oblici ponašanja 48

Tema 4.3: Etika podataka i istraživanje 50

Edukativni alati i materijali (osmišljeni na međunarodnom nivou za rad sa mladima u povećanom riziku, za edukativne aktivnosti u direktnom kontaktu i preko interneta) 52

Alati i materijali za organizaciju obrazovnih aktivnosti dostupni na internetu 58

Kontekst za razvoj kurikuluma: termini, definicije i pristupi

Termini i definicije

U prošloj deceniji, rad sa mladima u riziku postao je mnogo veći izazov nego što smo mogli i da zamislimo. Prema podacima Eurostat-a, za 2019. godinu, procenat mladih ljudi između 16 i 29 godina koji su u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u EU iznosio je 25,1 %, odnosno 18,6 miliona mladih, pri čemu su žene bile u nešto većem riziku od muškaraca. Kad je riječ o mentalnom zdravlju mladih ljudi, organizacija Young Minds sprovodi jedno istraživanje od početka pandemije kovida 19: istraživanje sprovedeno na 2.438 mladih uzrasta od 13 do 25 godina, u periodu od 26. januara do 12. februara 2021. godine pokazuje sljedeće:

- 75% ispitanika se saglasilo sa izjavom da trenutni režim ograničenog kretanja (policijski čas) podnose teže od prethodnih, pri čemu je 44% izjavilo da im je mnogo teže (14% je reklo da je lakše, 11% da je isto kao prije).
- 67% vjeruje da će pandemija imati dugoročno negativno dejstvo na njihovo mentalno zdravlje. To uključuje mlade ljude koji su tokom pandemije doživjeli gubitak bliske osobe ili neko drugo traumatično iskustvo, koji brinu da li će se njihova prijateljstva oporaviti, ili koji su zabrinuti zbog gubitka obrazovanja ili perspektive za pronalaženje posla. (19% se niti slaže niti ne slaže, 14% se ne slaže).
- 79% ispitanika se slaže da će njihovo mentalno zdravlje početi da se poboljšava nakon što većina ograničenja bude ukinuta, ali su neki izrazili zabrinutost da bi ograničenja mogla biti ukinuta previše brzo, kao i da bi u budućnosti mogla uslijediti nova „zaključavanja“.

Takođe, ako pogledamo Svjetski izvještaj o drogama, uticaj pandemije kovida 19 takođe dovodi do promjena – ako ekonomske poteškoće koje je prouzrokovala globalna kovid kriza potraju, one bi mogle povećati rizik od početka korišćenja droga u najranjivijim* grupama stanovništva i ubrzati progresiju osoba koje koriste droge od povremene upotrebe do poremećaja upotrebe droga, budući da na takvu progresiju utiču društveno-ekonomske karakteristike na nivou pojedinca, zajednice i države. Na primer, podaci ESPAD-a iz 2019. godine takođe potvrđuju da je kanabis i dalje visoko dostupna i rasprostranjena droga u Evropi. Ovo istraživanje iz 2019. godine uključivalo je jednu važnu dimenziju praćenja kanabisa, procjenu rizične upotrebe, koja će pomoći da se stekne važan uvid u situaciju i formuliše veći broj ciljanih politika i intervencija.

U mnogim evropskim zemljama, upotreba kanabisa je prilično raširena među adolescentima, tako da bi intervencije mogle biti neophodne ne samo da bi se spriječilo bilo kakvo korišćenje, već i da se spriječi bilo kakva potencijalna progresija od povremene upotrebe do rizičnijih ili trajnijih obrazaca korišćenja.

Situacija u vezi sa kovidom-19 od marta 2020. godine nije nimalo olakšala situaciju u kojoj se nalaze mlade osobe koje se bave pružanjem seksualnih usluga, osobe koje koriste / injektiraju droge, i svi drugi mladi ljudi u riziku od bilo kog vida socijalne isključenosti.

Prevalenca nasilja u porodici postalo je važno pitanje, posebno za vreme policijskog časa. Mladi ljudi su počeli da uče na daljinu, putem interneta, više nego ikada ranije. Rad sa mladima je takođe postao digitalan u većoj mjeri, a evropske zemlje nastoje da pronađu najbolje rješenje za mješovito, hibridno učenje.

* Termin „ranjive populacije“ preuzet je iz zvaničnog Svjetskog izvještaja o drogama, koji je citiran u ovom dokumentu. Partneri na projektu bi radije koristili termin „ključne populacije“, kako je definisano u smjernicama UNAIDS o terminologiji, budući da bi populacije koje su označene kao „ranjive“ mogle biti predmet pritisaka društva ili društvenih okolnosti koje bi ih mogle učiniti još ranjivijim

Pripremanje sistemskog pristupa, koji uključuje cijelu zajednicu, a ne oslanja sa samo na institucije, jedna je od prednosti smanjenja štete od upotrebe droga. Isto važi i za pripremanje bilo kakvog kurikuluma koji se odnosi na mlade ljude uopšte, ali to zavisi od osnovnih pristupa ili metodologija. Ako se malo osvrnemo unazad i prisetimo se šta su temeljna načela smanjenja štete, postaje jasno da obrazovni kurikulum za rad sa mladima u povećanom riziku mora da bude sistemski:

> *Smanjenje štete se odnosi na politike, programe i prakse čiji je cilj da na najmanju moguću mjeru svedu negativne zdravstvene, društvene i pravne uticaje koji su povezani sa upotrebom droga, kao i politikama i zakonima u vezi sa drogama.*
>
> *Smanjenje štete je utemeljeno na pravdi i ljudskim pravima. Akcenat se stavlja na pozitivnu promjenu i na rad sa ljudima bez ikakve osude, prisile, diskriminacije ili zahtjeva za prestankom korišćenja droga, kao preduslovom za pružanje podrške.*
>
> *Smanjenje štete obuhvata čitav niz usluga i praksi zdravstene i socijalne zaštite koje se odnose kako na nedozvoljene, tako i na dozvoljene psihoaktivne supstance. One uključuju, između ostalog, prostorije za bezbjedno korišćenje droga, programe distribucije i zamjene igala i špriceva, inicijative za obezbjeđivanje smještaja i zaposlenja koje nisu uslovljene apstinencijom, testiranja sadržaja supstanci , prevenciju i sprječavanje predoziranja, psihosocijalnu podršku, kao i obezbjeđivanje informacija o bezbjednijoj upotrebi droga. Takvi pristupi su ekonomični, zasnovani na dokazima i imaju pozitivan uticaj na zdravlje pojedinaca i zajednice.*
>
> *Harm reduction International*

Takođe, dok je kurikulum u fazi razvoja, moramo imati na umu da je došlo do promjene paradigme „mladi u riziku“. *Mladi u (povećanom) riziku* je opšti termin za čitav niz okolnosti koje dovode mlade ljude u povećan rizik od rizičnih oblika ponašanja, kao što su upotreba supstanci, izostajanje iz škole socijalna isključenost bilo kog oblika i dolaženje u sukob sa zakonom.

Prilikom istraživanja usmjerenih na mlade u povećanom riziku, istraživači se obično fokusiraju na faktore rizika koji doprinose ovome, kao i zaštitne faktore koji služe kao zaštita od problematičnih ishoda. Takav pristup nije adekvatan. Mlade ljude je potrebno posmatrati kao resurs, a ne kao problem u društvu. Zaštitnim faktorima se mogu smatrati kako lični faktori, kao što su sposobnosti rješavanja problema ili kompetentnost i percipirana efikasnost, tako i resursi iz okruženja, kao što su socijalna pomoć u zajednici ili porodični prihod.

Promjena paradigme na ovom polju prije više od dvadeset godina dovela je do posvećivanja znatno više pažnje adaptivnim oblicima ponašanja i ishodima kod mladih u povećanom riziku, u obliku studija otpornosti. Izazov sa kojim su suočeni oni koji proučavaju mlade u povećanom riziku leži u identifikovanju mladih ljudi kod kojih postoji veća vjerovatnoća za razvoj problema koji sprječavaju njihovu tranziciju u zdrave odrasle osobe – odakle potiče koncept „rizika“. Iako veliki dio istraživanja rizika stavlja akcenat na epidemiologiju i, shodno tome, na studije individualnog „rizičnog ponašanja", druga istraživanja naglašavaju „rizične situacije ili okruženja“, pri čemu su okolnosti to što predisponira mlade ljude da se upuste u ponašanje sa ozbiljnim negativnim posljedicama (prema LeRoy i Antony, 2017). To je model koji predstavlja prelazak sa neinkluzivnog na inkluzivni pristup.

Rad sa mladima u Evropi nastoji da bude automatski inkluzivan za mlade ljude u povećanom riziku, a to su opasne pretpostavke. Većinom su profesije kao što su socijalni radnik za mlade u sukobu sa zakonom ili savjetnik za mlade odgovorni za mlade ljude u povećanom riziku, što može dovesti do isključivosti i izolovanosti profesije. Ipak, rad sa mladima se sve više i više razvija. Na primer, međunarodni modeli kompetencija za rad sa mladima, kao što je ETS (Evropski model strategije obuke za međunarodni rad sa mladima/obuku), oslanjaju se na integraciju univerzalnih kompetencija (sa potrebnim okvirima znanja, vještina i stavova).

Model kompetencija za ovaj kurikulum treba da bude integrativan, a ne samo na jednoj osnovi ili sa jednim pristupom. Ako pogledate, na primer, moguće alate za osobe koje rade sa mladima u SALTO-YOUTH za rad sa mladim ljudima u povećanom riziku (ukucajte „rizik“ u pretragu alata) dobićete samo dva (od 2.195) koja su direktno povezana sa radom sa mladim ljudima u povećanom riziku. Međutim, ako koristite specifične termine kao što je NEET (mlada osoba koja više nije u obrazovnom sistemu, nije zaposlena, niti na obuci za posao), pronaći ćete veći broj specifičnih alata/istraživanja za tu grupu. Savjet Evrope je 1990. godine sastavio važan dokument za učešće mladih ljudi u povećanom riziku, a u dijelu koji se odnosi na obuku stoji i sledeće:

> *U oblasti obuke i pomoći, stručnjaci naglašavaju da je nužno da postoji razumevanje od strane javnih vlasti da projekti koji su usmereni ka mladima i koje vode sami mladi neće nužno pratiti iste obrasce i procese kao oni koje vode odrasli. Mlade ljude bi trebalo ohrabriti i podržati da razvijaju strategije i procese unutar projekata koji najbolje odgovaraju potrebama njih samih i njihovih struktura. Prema tome, osobe koje rade sa mladim ljudima i koje su dio takvih projekata na nivou zajednice trebalo bi da budu obučeni za rad na takvim projektima na način koji odražava procese učestvovanja i samoupravljanja. U tom cilju: treba da postoji odgovarajuća obuka za sve koje rade sa mladim ljudima. Ta obuka bi trebalo da obuhvati, kao osnovno načelo, pitanja učestvovanja i otvorenosti prema procesu postizanja kompetencija koje vode do samoupravljanja i samoliderstva u projektima.*

Ako govorimo o mladim ljudima koji rade sa mladima u povećanom riziku (vršnjački, „peer-to-peer“ pristup), UN je postavila standarde (koji se odnose na programe za zaštitu reproduktivnog zdravlja i prevenciju HIV) koji treba da budu uključeni u sprovođenje aktivnosti i samo planiranje kurikuluma. Osnovni principi trebalo bi da budu postavljeni od strane mladih ljudi za mlade ljude, da imaju etičke vrijednosti i kodeks ponašanja, a programi edukativnih aktivnosti moraju biti fleksibilni, sprovođeni u zajednici, praćeni i pod nadzorom.

Lokalni kontekst: prethodni uticaji edukativnih aktivnosti

Relevantnost stanovišta učesnika ranijih projektnih aktivnosti je nešto što daje dodatnu vrijednost kurikulumu. Nijedan kurikulum se ne razvija bez evaluacija prethodnih. Tokom posljednjih edukativnih aktivnosti u vezi sa projektom „Bez rizika, bez granica“ i evaluacije izvršene 2021. godine, učesnici su popunjavali upitnike u kojima su davali svoju ocjenu određenih elemenata tema i metoda. 90% učesnika je bilo zadovoljno temom o smanjenju štete. Bez obzira na to, riječ je o ključnoj temi za uključivanje u kurikulum, jer taj pristup predstavlja osnovu za terenski rad sa mladima u povećanom riziku. 100% (u opsegu najviših ocena 4 i 5) bilo je zadovoljno temom diskriminacije i stigmatizacije različitih marginalizovanih grupa. Temom ljudskih prava bilo je zadovoljno 85% učesnika, a temom LGBTIQ 95%, dok su isti nivo zadovoljstva postigle teme u vezi sa psihosocijalnom podrškom i mentalnim zdravljem. Terenski rad (outreach) je 100%, seksualni rad 90%, a takođe je važna društvena interakcija učesnika, koja je ocenjena sa 100%.

Iz kvalitativnog dijela upitnika možemo zaključiti da su praktični dio, interaktivne metode i izgradnja uzajamnog povjerenja kroz otvoren razgovor sa trenerima i drugim učesnicima predstavljali najbolji dio aktivnosti. Ono što su želeli da sledeći put bude drugačije uglavnom je vezano za upravljanje vremenom (prva tema bi trebalo da ima kraće radionice, kako bi dinamika vremenom mogla da se povećava) i više praktičnog rada, sa naglaskom na temu mentalnog zdravlja, gde bi mogli da nauče neke praktične stvari u vezi sa stresom, sindromom izgaranja u radu, vježbama otpornosti i brige o sebi. To je veoma zanimljivo, s obzirom na činjenicu da su profesije koje se bave pružanjem pomoći i podrške pod većim uticajem pandemije kovida 19, tako da je to tema koja bi trebalo da traje znatno duže od ostalih.

Kad je reč o drugoj radionici projekta, učesnici su bili 100% zadovoljni temom o radu sa osobama koje dolaze iz zatvora, 90,8% temom o ženama koje koriste droge, a 100% temom koja se odnosila na nove psihoaktivne supstance i upotrebu droga u kontekstu noćnog života i festivala. Nivo zadovoljstva temom o prevenciji predoziranja je iznosio 91,7%, temama eksterne komunikacije je bilo zadovoljno 86,7% učesnika, temom o radu sa mladima i rizičnim oblicima ponašanja 96%, o osnaživanju u zajednici 95,8%, o etičnosti i istraživanju podataka 93,7%, a o zagovaranju 87,5%. Bez obzira na činjenicu da su ocene bile nešto slabije od onih posijle prethodne aktivnosti, učesnici su u cjelini bili zadovoljniji drugom radionicom. Takav ishod je bio očekivan jer su se međusobno više sastajali i više se povezali kao tim.

Model razvoja kurikuluma

U skladu sa modelom razvoja kurikuluma, taj proces počinje onda kada neko pitanje, briga ili problem mora da bude riješen. Ako će edukacija ili obuka nekog segmenta grupe, korisnika učenja, pomoći da se problem riješi, onda kurikulum, kojim se podržavaju napori u cilju edukacije, postaje prioritet u okviru dodijeljenih ljudskih i finansijskih resursa.

Koraci koje treba preduzeti:

1. **Identifikacija pitanja/problema/potrebe** - radi se u sklopu pripreme projekta, ali će biti urađeno ponovo u kontekstualizaciji samog kurikuluma (početak dokumenta, prvi nacrt).
2. **Formiranje tima za razvoj kurikuluma** (formiran na početku projekta, tri eksterna eksperta).
3. **Sprovođenje procjene i analize potreba** - fokus grupa (10 mladih ljudi iz organizacije/partnera) sa mladim ljudima formira se u ovoj fazi. Moguće je popunjavanje upitnika od strane potencijalnih učesnika projekta i trenera u cilju revidiranja nacrta dokumenata. Mogući su i opširni intervjui sa ključnim akterima koji rade sa mladima (npr. u slučaju partnera iz Albanije, takav intervju je napravljen sa omladinskim liderom organizacije Aksion Plus).
4. **Navođenje planiranih ishoda** - koji su usklađeni sa razvojem modula.
5. **Odabir sadržaja** - iz obezbijeđenih setova alata, kao i istraživanja i protokola, zajedno sa međunarodnim bazama.
6. **Konstruisanje iskustvenih metoda** - detailed with module structure.
7. **Izrada kurikuluma** - konačan dokument u pdf verziji.

Kad je riječ o načinu sprovođenja, izvještavanja i revidiranja kurikuluma, sve zavisi od planova DPNSEE za budućnost.

Zaključci

Kurikulum koji će biti sačinjen treba da bude zasnovan na sljedećim principima:

1. Agilnost, što znači da će morati da bude revidiran (kroz evaluaciju na polovini perioda sprovođenja, evaluaciju posle sprovođenja, kao i revizije na najduže svakih 5 godina) i fleksibilan u pogledu društvenih promjena (pandemija kovida 19, na primjer, prelazak na digitalne formate, mješovito učenje i rad na otvorenom – ako su radionice rezidencijalne, pri čemu su učesnici odvojeni od svojih zajednica, biće više usredsređeni na učenje). Takođe, mora se uzeti u obzir kulturni kontekst na lokalnom/nacionalnom nivou, a ne samo specifične različitosti mladih ljudi u povećanom riziku. Zajedno sa promenama paradigme „mladih u riziku“, može doći i do promena u pristupima.
2. Ljudska prava, promena narativa u pravcu korišćenja nediskriminatorskog jezika, inkluzija, smanjenje štete i učestvovanje mladih ljudi su suštinske i osnovne vrijednosti.

3. Kombinovano učenje, sa razvojnim elementima i djelovima koji se savladavaju đuju samostalnim tempom, znači da bi glavne edukativne aktivnosti trebalo da se sastoje od praktičnog dijela (najmanje 30% od svih aktivnosti) za mlade ljude koji će raditi direktno sa drugim mladim ljudima (vršnjački pristup), gde će moći da vježbaju veštine , ali u bezbjednom okruženju i pod nadzorom. Ako se stavi akcenat na temu brige o sebi i izgaranja, oni će znati kako da zaštite sebe od prekomjernog rada ili pitanja koja predstavljaju preveliki izazov.
4. Vještine i znanja usmjerena ka razvoju zajednice trebalo bi da budu dio edukativnih aktivnosti sa najmanje 30 odsto, čime se pomaže da učestvovanje mladih ljudi u povećanom riziku postane više sistemsko.
5. Alati i metode učenja bi trebalo da budu na raspolaganju mladim ljudima i pružaocima aktivnosti na transparentan i vidljiv način. Posebno u slučaju da su mladi ljudi uključeni u stvaranje alata za učenje nakon ili tokom aktivnosti.

Način realizacije kursa

Ovaj kurs je kreiran tako da bude realizovan u direktnom kontaktu „licem u lice“. Međutim, iskusan trener ga lako može prilagoditi za realizaciju putem interneta.

Trajanje kursa

30 - 40 sati

Ciljne grupe

Direktni korisnici

1. Lideri u zajednici, postojeći ili u nastajanju
2. Osobe koje rade sa mladima
3. Mladi ljudi, aktivisti, treneri

Indirektni korisnici

Mladi u povećanom riziku: mladi ljudi koji koriste droge, mladi u sukobu sa zakonom i mladi sa alternativnim stilovima života i identitetima: osobe koje pružaju seksualne usluge, LGBTI populacija i drugi.

Svrha kursa

Da obuči osobe koje već rade ili će raditi sa mladima i liderima mladih da formiraju i predvode grupe koje će okupljati mlade ljude u povećanom riziku (prvenstveno sa Balkana), kako bi mogli da razumiju jedni druge i da zajednički osmišljavaju akcije koje skrenuti pažnju na nivo stigme i diskriminacije i dalje posledično voditi njenom smanjenju.

Ciljevi kursa

Na kraju ovog kursa, učesnici će moći da:
1. formiraju, obučavaju i/ili predvode grupe koje rade sa mladima u povećanom riziku
2. pomažu tim grupama da povećaju vidljivost problema sa kojima se susrijeću
3. okupljaju grupe mladih u povećanom riziku i pomažu im da postignu uzajamno razumijevanje
4. promovišu i organizuju regionalnu saradnju grupa / organizacija koje se bave relevantnim pitanjima
5. promovišu i zalažu se za aktivno učešće i vođstvo mladih u organizacijama civilnog društva i drugim organizacijama koje se bave relevantnim pitanjima

Moduli kursa

Kurs se sastoji od četiri (4) modula:
1. Problemi
2. Zajednice
3. Pristupi
4. Sistem

Svaki modul se sastoji od različitih tema.

Uvodna sesija

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Međusobno upoznavanje, predstavljanje kratkog pregleda obuke i provjeravanje kakva su očekivanja učesnika.

Metode

Dobro došli na obuku za „Rad sa mladima u riziku“. Ovo je obuka za mlade. U njoj ćemo istražiti brojna pitanja povezana sa mladima i pružićemo vam brojne resurse. Provešćemo mnogo vremena zajedno – oko 30 do 40 sati. Hajde da počemo sa predstavljanjem i sa malom aktivnošću za zagrevanje, kako bismo započeli proces međusobnog upoznavanja.

Treneri se predstavljaju učesnicima.

Aktivnost zagrevanja
Ćaskanje, ćaskanje – grupa, grupa (15 min)

Hajde da počnemo jednom igrom koja se zove „Ćaskanje, ćaskanje – grupa, grupa“. Ovo su pravila:

Svi ćemo ustati i okupiti se u slobodnom prostoru tamo. Kad kažem „ćaskanje, ćaskanje", hodajte unaokolo i predstavljajte se ljudima sa kojima se niste ranije upoznali. Kao na koktel zabavi. Predstavite se, recite odakle ste, i krenite ka sledećoj osobi.

Kad kažem „grupa, grupa“, brzo formirajte grupu od četvoro ljudi sa osobama koje se nađu pored vas. Kad svi budete u nekoj grupi, zadaću vam temu o kojoj treba da razgovarate. OK? Počnite sa ćaskanjem.

Posle nekoliko minuta, recite „grupa, grupa". Kad su svi učesnici u nekoj grupi, zatražite od njih da razgovaraju jedni s drugima.

Ovo je vaša prva tema: Sjetite se vremena koje ste proveli u srednjoj školi. Šta su najbolje stvari koje ste doživeli u srednjoj školi?

Dodatna (opciona) pitanja za aktivnost Ćaskanje, ćaskanje, grupa, grupa

Kad ste bili u srednjoj školi/tinejdžeri...
- šta je bila najuzbudljivija stvar koju ste doživjeli?
- šta su bile „kul“ grupe?
- šta je bilo kul raditi?
- kakvim ste se rizicima izlagali kao tinejdžeri?
- kakva su bila pravila oblačenja?

Dajte grupama 3-4 minuta da razmene iskustva dok su „grupisani“. Zatim pokrenite drugu turu „ćaskanja“. Tema za sljedeći period grupisanja: Šta su bile najgore stvari koje ste doživeli u srednjoj školi? Šta vam je pomoglo da ih prebrodite?

Upitajte da li ima dobrovoljaca koji bi podelili sa drugima najprije najbolje, a zatim i najgore stvari koje su im se desile, kao i strategije prevladavanja. Sumirajte: Adolescencija može biti doba puno izazova, sa mnogo uzbuđenja i pritisaka, i sa potrebom za podrškom spolja.

Pozovite učesnike da sjednu na svoja mesta.

Predstavljanja i očekivanja
Kratak pregled obuke (20 min)

Poslije toga slijedi predstavljanje: učesnici kažu svoje ime i kakva očekivanja imaju od obuke. Njihova očekivanja zabilježite na flipčart tabli.

- Predstavite okvirni plan realizacije obuke, njegove pojedinačne djelove i plan rada za taj dan.
- Osvrnite se na očekivanja (zabilježena na tabli) i kako se ona poklapaju sa rasporedom realizacije obuke. Postavite nekoliko pitanja.
- Osvrnite se na detalje u vezi sa pravilima rada na radionicama.

Modul 1: Problemi

Svrha modula

Upoznati učesnike sa konceptima ljudskih prava, diskriminacije i stigmatizacije koji se nalaze u osnovi mnogih problema sa kojima se suočavaju mladi u riziku.

Ciljevi modula

Na kraju ovog modula, učesnici će:

- moći da objasne koncepte diskriminacije i stigmatizacije
- znati da navedu i objasne osam osnovnih principa na kojima su utemeljena ljudska prava
- biti sposobni da prepoznaju ponašanje zasnovano na mržnji, diskriminaciji i stigmatizaciji drugih, kao i privilegovanost

Tema 1.1: Ljudska prava

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Upoznavanje učesnika sa konceptima, principima i praksom ljudskih prava.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:
- mogu da definišu koncept ljudskih prava
- poznaju osam osnovnih principa ljudskih prava
- imaju kapacitete da prepoznaju ponašanje zasnovano na mržnji, koliko god da je suptilno, i da ga smjeste na odgovarajuće mjesto u piramidi mržnje.

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipchart tabla, markeri
- Prezentacija Svjetske zdravstvene organizacije o ljudskim pravima

Metode

Zagrijevanje

Počnite tako što ćete učesnicima postaviti sljedeća pitanja (10 min.):
Šta za vas znači termin „ljudska prava"?

Dajte im nekoliko trenutaka da razmisle i zapišite njihove odgovore na tabli, u ovoj fazi bez ikakvih komentara.

Kada im ponestane ideja, nadovežite se na njihove odgovore da biste pokrenuli diskusiju o konceptu ljudskih prava.

Vježba 1 (15 min)

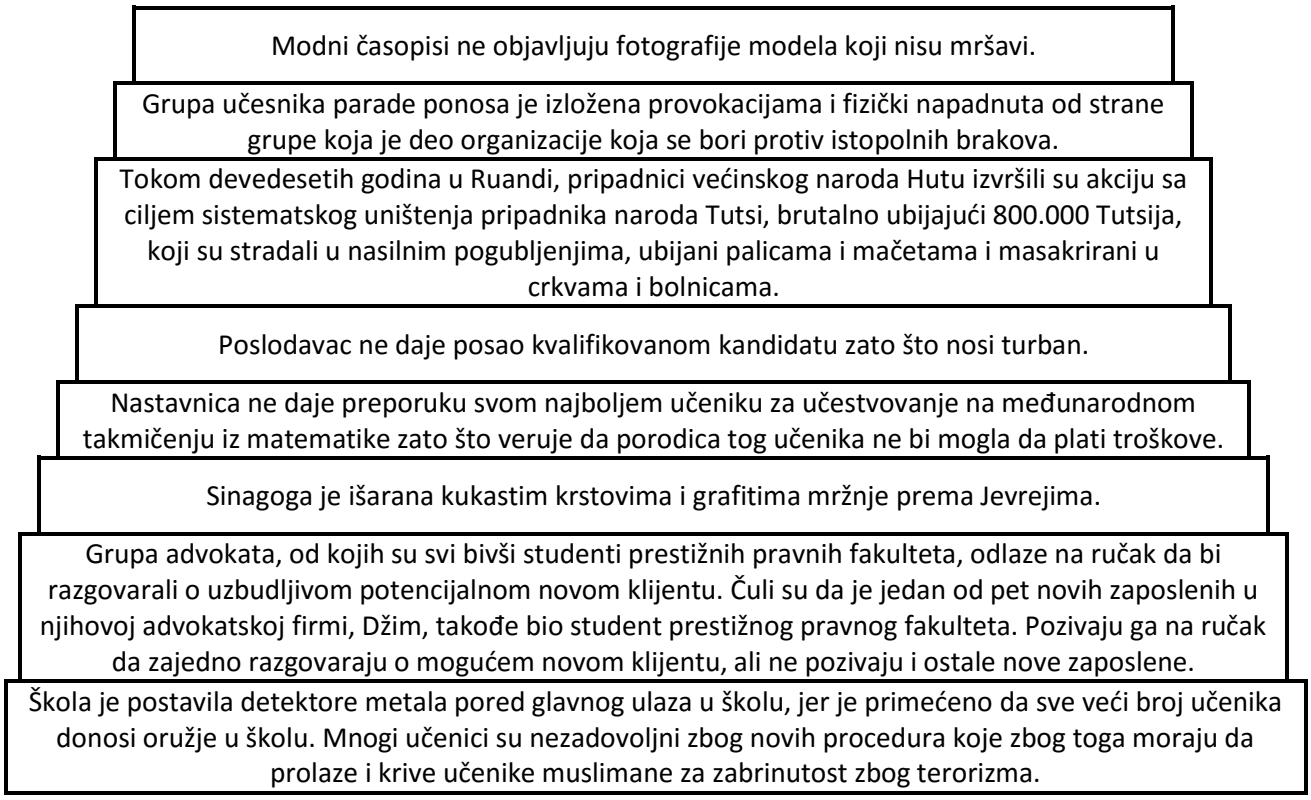
Za ovu vježbu, podijelite učesnike u četiri grupe i svakoj grupi zadajte po dva principa ljudskih prava:
- Grupa 1: Jednakost, univerzalnost
- Grupa 2: Ljudsko dostojanstvo, nediskriminacija
- Grupa 3: Nepodijeljenost, međuzavisnost
- Grupa 4: Neotuđivost, odgovornost

Zatražite od učesnika da pronađu definicije ovih principa i da ih vizuelno predstave na flipčart tabli.

Zatražite od njih da predstave svoje vizuelne prikaze i objasne svaki princip cijeloj grupi.

Vežba 2: Piramida mržnje (15 min)

Podelite učesnicima materijal na kojem je prikazana „piramida mržnje“. Proverite da li su učesnicima sve reči poznate i zamolite druge članove grupe da im pomognu da shvate sve pojmove. Zatim podelite učesnike na parove, podelite im sledeće slučajeve i zatražite od njih da svaki slučaj postave na odgovarajuće mesto u piramidi.

Zatim, sastavite svaka dva-tri para u jednu grupu i zatražite od njih da uporede svoje odgovore. Zatražite od svake grupe da doda po dva primera u svaku kategoriju i da ih predstavi celoj grupi.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da opišu šta su naučili u 100 reči.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Vizuelne prezentacije mogu biti različite za svaku grupu učesnika. Jedna grupa može da napiše pesmu, druga može nešto da nacrta. Možete im dati i da odigraju, ili da prilagode i predstave svoju prezentaciju kao glumački zadatak pred grupom. Budite oprezni za slučaj da nekom od učesnika nije prijatno da drži prezentaciju pred celom grupom.

Da bi učesnici saznali nešto više o ljudskim pravima, možete doneti i do deset brošura ili postera o ljudskim pravima iz različitih kampanja i pripremite „čarobnu biblioteku“. Postavite taj materijal u centar grupe i zatražite od učesnika da dođu u čarobnu biblioteku, „gde materijali i knjige pričaju priče“. Zatražite od njih da pažljivo pregledaju sve materijale i da odaberu materijal, knjigu ili poster koji ih je najviše privukao. Ako dva ili više učesnika odaberu isto, to je sasvim u redu. Kada svako odabere ponešto, možete zatražiti od učesnika da podele sa drugima: kakva priča stoji iza tih materijala? Ko su ljudi iza njih i kakav je njihov život? Kakve to veze ima sa ljudskim pravima?

Nakon što podele svoja razmišljanja sa drugima, zatražite od učesnika da vrate materijale u centar kruga. Ostavite sve materijale na jednom mestu, kako bi bili na raspolaganju učesnicima tokom trajanja obuke.

Tema 1.2: Diskriminacija i stigmatizacija

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Upoznavanje učesnika sa iskustvom diskriminacije i stigmatizacije.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:
- dožive iskustvo diskriminacije
- razmisle o svojim privilegijama
- mogu da prepoznaju diskriminatorno i stigmatizujuće ponašanje, bez obzira koliko je suptilno

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri

Metodi

Zagrevanje (15 min)
Ja sam levoruk!

Grupa je podeljena na podgrupe od po 5 učesnika.

Svako od učesnika bi trebalo da pokuša da uradi dve stvari (npr. da iseče papir i da opere zube), kao i da pokuša da napiše jednu rečenicu, koristeći levu ruku.

Pošto su neko vreme bili levoruki, svi učesnici treba da napišu na tabli na kakve su prepreke naišli kao levoruki u svetu koji je napravljen za desnoruke. Posle deset minuta, podgrupe dele svoja iskustva sa celom grupom.

Dakle, kako se osećaju posle nečeg tako jednostavnog? Kako bi sada definisali „privilegovanost“?

Vežba 1: Razumevanje privilegovanosti

Objasnite učesnicima da su identiteti, u velikoj meri, dati ljudima. Razmišljanje o pitanjima kao što su ona navedena u daljem tekstu pomoći će im da razumeju da ljudi imaju malo izbora kad je reč o mnogim stvarima:
- Kakvo je bilo vaše detinjstvo?
- U kakvoj kući ste živeli?
- Koje igre ste igrali?
- Čime su se bavili vaši roditelji?
- Kakav je vaš svakodnevni život? Kako on izgleda?
- Kakav život vodite? Gde živite?
- Ako ste zaposleni, koliko novca zarađujete?
- Šta radite u slobodno vreme?
- Šta vam donosi radost? Čega se plašite?

Sada zatražite od učesnika da svoju privilegovanost ocene na skali od 0 do 10.

Vežba 2: Korak napred (20 min)

Sada zatražite od učesnika da stanu u liniju jedno pored drugog. Vi ćete im čitati određene izjave, a samo oni koji na te izjave mogu da odgovore „Da“ moći će da zakorače napred.

1. Nikada se niste suočili sa ozbiljnom finansijskom krizom
2. Imate pristojan dom sa frižiderom, šporetom i televizorom
3. Osećate da su vaša vera i kultura poštovani u društvu u kojem živite
4. Osećate da je vaše mišljenje o društvenim i političkim pitanjima važno i da se vaš glas čuje
5. Ne plašite se policije
6. Znate kome da se obratite ako su vam potrebni savet i podrška
7. Nikada niste doživeli diskriminaciju na osnovu vašeg porekla, zdravstvenog stanja, rase, bilo koje druge lične karakteristike
8. Imate socijalnu i zdravstvenu zaštitu
9. Možete da priuštite sebi da odete na odmor jednom godišnje
10. Možete da pozovete prijatelja da dođe kod vas na večeru
11. Možete da glasate
12. Ne plašite se da će vas neko napasti na ulici
13. Možete da proslavljate vaše najvažnije praznike sa porodicom i prijateljima
14. Možete da odete u bioskop ili pozorište barem jednom mesečno
15. Možete svima da kažete u koga ste se zaljubili
16. Osećate da se vaše sposobnosti cene i poštuju
17. Redovno koristite internet
18. Imate toplu vodu za kupanje
19. Imate svoju sobu ili svoj prostor kad vam je potreban
20. Tokom zime u vašoj kući nije hladno
21. Imate kućnog ljubimca
22. Možete da poljubite voljenu osobu na ulici

Nakon što se vežba završi, učesnici formiraju grupe za razmišljanje i razgovaraju o svom identitetu, uzimajući u obzir sledeća pitanja:

- Kako ste se osećali kada ste išli napred, a drugi su ostajali iza vas?
- Šta je sa onima koji su dugo samo stajali u mestu?
- Da li ova vežba odražava stanje u našem društvu?
- Koji koraci se moraju preduzeti da bi se to promenilo?
- Šta možemo da uradimo mi, kao pojedinci?
- Koliko ste poznavali lik koji ste igrali?
- Da li je sve bilo iz ličnog iskustva ili ste imali druge izvore informacija (knjige, filmovi, šale)?
- Da li ste sigurni da su informacije koje ste imali i na osnovu kojih ste izgradili vaš lik tačne i autentične? Ovde govorite o tome kako predrasude i stereotipi utiču na stvaranje slika u našim glavama.
- Na kraju, zatražite od učesnika da definišu stigmu i diskriminaciju, u odnosu na njihov rad o privilegovanosti.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da opišu šta su naučili u vidu tri slike koje za njih imaju smisao.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Za ovu temu, evaluacija se može izvršiti uz pomoć karata za društvenu igru Dixit cards. Možete koristiti i druge karte koje na sebi imaju slike.

Stavite karte u centar grupe i zatražite od učesnika da odaberu tri karte koje će predstavljati odgovor na ova tri pitanja:
1) Kako se sada osećam?
2) Šta sam danas naučio/-la?
3) Šta bi moglo da se promeni u današnjim aktivnostima?

Ova vrsta refleksije ne bi trebalo da traje duže od 15 minuta. Ako je grupi potrebno više vremena, recite im da nastave. Ako za to nema mogućnosti, recite im da odaberu samo jednu kartu koja će predstavljati odgovor na sva ta pitanja zajedno. Budite oprezni kada koristite ovaj metod, da ne biste zašli u područje psihoterapije.

Za centralnu aktivnost, možete koristiti i metod „*galerije*“: stavite 5 (možete i 10, ali će biti potrebno više vremena za moderaciju) slika različitih osoba u centar prostorije. Možete ih i zalepiti na zid, tako da ih svi mogu videti. Zatražite od učesnika da gledaju slike 10 minuta pažljivo i u tišini. Posle toga, recite im da se vrate na svoja mesta i postavite im sledeća pitanja:
1) Ko su ovi ljudi?
2) Da li mislite da su oni marginalizovani u vašoj lokalnoj zajednici? Zašto?
3) Kako možemo da zaustavimo stigmatizaciju?

Evaluacija: možete im pokazati 5 pitanja na tabli i zatražiti da odgovore napišu anonimno. Ova tema bi mogla biti osetljiva i bolje je da im se ostavi mogućnost da to iskustvo sumiraju sami za sebe. Pitanja su sledeća:
1) Kako se sada osećate?
2) Šta bi moglo da bude drugačije kad je reč o obuci?
3) Koja aktivnost je za vas imala najveći značaj?
4) Zašto vam je ta aktivnost bila značajna?
5) Šta ste novo naučili?

Modul 2: Zajednice

Svrha modula

Upoznavanje učesnika sa specifičnim potrebama stigmatizovanih zajednica.

Ciljevi modula

Na kraju ovog modula, učesnici bi trebalo da:

- razumeju specifične probleme sa kojima se suočavaju različite zajednice i način na koji je to povezano sa upotrebom supstanci
- budu upoznati sa praksama koje se mogu primeniti u cilju smanjenja štete u tim zajednicama
- budu upoznati sa načinima na koje se može ostvariti kontakt sa tim zajednicama

Tema 2.1: LGBTIQ / MSM i hemseks

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 90 minuta.

Svrha

Pomoći učesnicima da razumeju razloge koji stoje iza pojave upražnjavanja seksa pod dejstvom psihoaktivnih supstanci („hemseksa“), i zašto je ta praksa zastupljena u LGBTIQ i MSM zajednicama.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- razumeju osnovne pojmove u vezi sa hemseksom
- razumeju razloge koji stoje iza upražnjavanja hemseksa
- imaju kapacitet da se bave ovim relativno novim obrascem konzumiranja droga

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri, Wi-Fi pristup i kompjuteri/mobilni telefoni

Metodi

Zagrevanje (15 min)

Podelite učesnike u četiri grupe. Svakoj grupi dodelite po jednu od sledećih tema: **hemseks, smanjenje štete u vezi sa hemseksom, hemseks i HIV, hemseks i mentalno zdravlje**. Zatražite od svake grupe da svoju temu istraži na internetu i da pripremi i predstavi izveštaj pred grupom: o čemu je reč i sve što im je zanimljivo u vezi sa temom.?

Po završetku prezentacija, objasnite grupi koje su to glavne droge koje se koriste u hemseksu i zašto baš one, šta su razlozi koji stoje iza hemseksa, u kojim populacijama je naročito zastupljen i zašto baš u njima. Ako želite, možete dodati i druga objašnjenja.

Aktivnost

Pogledajte dokumentarni film „Chemsex“ („Hemseks“), u produkciji Picadillo Pictures. Individualno, vodite beleške o razlozima zbog kojih se ljudi prepuštaju hemseksu. Podelite to s drugima na času.

Vežba

Zatim, podelite učesnike u grupe od 4-5 članova. Svakoj grupi dodelite jednu od ovih tema: **hemseks, smanjenje štete u vezi sa hemseksom, prevencija HIV-a u vezi sa hemseksom, i hemseks i mentalno zdravlje**. Zatražite od svake grupe da svoju temu još detaljnije istraži na internetu i da pripremi kampanju koja će se baviti tim pitanjima, sa pozivom na akciju i mogućim pristupima/uslugama sa ciljem smanjenja rizika i štete u vezi sa konkretnom temom.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da izvrše vršnjačku procenu kampanja. Zatražite od njih da te kampanje povežu sa smanjenjem štete.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Pre nego što započnete temu o LGBTIQ+/MSM možete izvršiti brzu proveru da li učesnici razumeju značenje ovih akronima. Možete zatražiti od cele grupe da pretraže LGBTIQ+/MSM na internetu (preko svojih mobilnih telefona) oko pet minuta i da zapišu definiciju na papir. Čak i ako ta aktivnost bude trajala više nego što je planirano, bolje je da sve bude razjašnjeno nego da se aktivnost započne bez poznavanja osnovnih informacija.

Možete upotrebiti metod vođene priče (iz stvarnog života) o nekoj LGBTIQ+ osobi, ali ne govoreći o kome je tačno reč. Na primer, možete organizovati čitanje priče o životu Harvija Milka, ne pominjući njegovo ime, a nakon što završite priču, pitajte učesnike: šta mislite, ko je bila ova osoba? Kakve su bile njegove/njene/njihove emocije? Aspiracije? Ambicije? Potrebe? Kada se diskusija razvije, možete je privesti kraju i reći im ko je bio Harvi Milk i zašto je on bio važan za LGBTIQ+ zajednicu. Isto možete uraditi i sa drugim LGBTIQ+ aktivistima na nacionalnom nivou, ili možete iskoristiti primer iz ličnog iskustva ili iz iskustva nekog koga poznajete.

Tokom evaluacije, možete baciti lopticu bilo kome od učesnika, koji tada može da podeli svoja iskustva u vezi sa obukom. Loptica može da dođe samo do osoba koje pre toga ništa nisu rekle, a zatim se mora vratiti moderatoru.

Tema 2.2: Pružanje seksualnih usluga

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Upoznavanje učesnika sa opasnostima sa kojima se suočavaju osobe koje pružaju seksualne usluge.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da budu upoznati sa:

- različitim oblicima pružanja seksualnih usluga i njihovom povezanošću sa upotrebom supstanci,
- načinima na koje se može ostvariti kontakt sa osobama koje pružaju seksualne usluge,
- načinima za smanjenje štete za osobe koje pružaju seksualne usluge i koriste supstance.

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Wi-Fi pristup i kompjuteri/mobilni telefoni

Metodi

Zagrevanje (15 min)

Zatražite od učesnika da zapišu pet različitih načina pružanja seksualnih usluga na pet različitih samolepljivih papirića-podsetnika i da ih zalepe na tablu. Zatim, pomoću projektora prikažite ove kategorije na zidu:

Nezavisno pružanje seksualnih usluga /Poslovna pratnja - eskort (tj. samostalno pružanje usluga)

Deljenje prostorija sa drugom osobom koja pruža seksualne usluge

Prodavanje seksualnih usluga u bordelu

Upravljanje / rukovođenje bordelom/ugovaranje kupovine seksualnih uskuga

Nuđenje seksualnih usluga na ulici

Direktan prenos seksualnog čina preko interneta pomoću veb-kamere - webcamming

Ples u krilu /Ples oko šipke

Profesionalna domina/potčinjeni

Seks preko telefona

Striptiz

Poziranje u toplesu ili bez odeće

Poslužitelji u toplesu - Butler in the Buff

Prodaja donjeg veša preko interneta radi seksualnog zadovoljenja

Sponzoruše (plaćene za druženje sa bogatim starijim muškarcima, sponzorima)

Rad u porno industriji.

Svaki papirić zalepite pored odgovarajuće kategorije. Objasnite kategorije seksualnih usluga sa kojima učesnici nisu upoznati. Po potrebi, dodajte i druge kategorije. Zatim pitajte učesnike koja zanimanja u vezi sa seksualnim uslugama su legalna u njihovim zemljama, kao i koja zanimanja su, po njihovom mišljenju, više od drugih sklona korišćenju supstanci.

Vežba 1

Zatražite od učesnika da, pomoću tehnike „oluja ideja" („brainstorming"), navedu što više razloga zbog kojih su, po njihovom mišljenju, osobe koje pružaju seksualne usluge u povećanom riziku od korišćenja supstanci. Zabeležite na tabli sve što kažu. Zatim ih upitajte zbog čega bi osobe koje koriste supstance mogle da se okrenu pružanju seksualnih usluga i te odgovore napišite na tabli u odvojenoj koloni.

Posle toga, upitajte ih šta, po njihovom mišljenju, možemo da uradimo da bismo: a) sprečili te osobe da počnu da koriste supstance, i b) smanjili štetu za osobe koje to već čine.

Koristite svoja iskustva i znanja da biste pomogli diskusiji da se razvije.

Vežba 2

Posle vežbe 1, podelite učesnike u što je moguće raznovrsnije grupe i zatražite od njih da na internetu pretraže gde bi u njihovim zemljama osoba koja pruža seksualne usluge i koja koristi supstance mogla da potraži pomoć. Zatim zatražite od njih da naprave nacrt misije, ciljeva i usluga koje bi, po njihovom mišljenju, idealna nadnacionalna organizacija mogla da ponudi osobama koje pružaju seksualne usluge i koje koriste supstance.

Vrednovanje i procena

Formirajte nekoliko grupa za razmišljanje, sa što je moguće manje različitim članovima, i zatražite od učesnika da napišu pismo nekoj od postojećih organizacija u njihovoj zemlji, u kojem će objasniti kakve nove/drugačije usluge bi mogle da budu ponuđene osobama koje pružaju seksualne usluge.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Ako imate mnogo prezentacija za ovu temu, možete koristiti metod slagalice za predstavljanje 3-4 ključne definicije učesnicima (npr. seksualne usluge, osoba koja pruža seksualne usluge, poslovna pratnja, direktan prenos seksualnog čina preko interneta pomoću veb-kamere). Napišite na papir (krupnijim slovima nego što je vaš uobičajeni rukopis) sve definicije i isecite ih na pojedinačne reči. Pomešajte ih u šeširu i dajte zadatak celoj grupi da pronađe prave delove i poveže ih u odgovarajuću definiciju. Molimo vas da imate strpljenja i da ne požurujete učesnike. Ova aktivnost bi mogla trajati oko 15 minuta.

Ako radite na daljinu, ova tema bi se mogla pripremiti na platformi Miro kao mestu predviđenom za deljenje i rad u grupi, posebno ako se od učesnika očekuje da rade u grupama, koriste samolepljive papiriće, i tome slično.

Tema 2.3: Osobe u zatvorima i bivši zatvorenici

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Podizanje svesti učesnika o realnim uslovima rada i sprovođenja projekata u zatvorima/sa bivšim zatvorenicima.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- razumeju izazove sa kojima se zatvorenici mogu suočavati tokom služenja zatvorske kazne
- razumeju probleme sa kojima se zatvorenici mogu suočavati po izlasku iz zatvora
- imaju kapacitet da zatvorenike i bivše zatvorenike približe zajednici

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Power point prezentacija „Rad sa osobama u zatvorima i bivšim zatvorenicima“ " (prezentacija je posebno pripremljena za radionicu u okviru projekta i prikazuje situaciju u jednoj određenoj zemlji)
- Dokument „Lečenje zavisnosti od psihoaktivnih supstanci i smanjenje štete u zatvorima“

Metodi

Zagrevanje (20 min)

Pozovite učesnike da sednu u krug. Zatim zatražite da kažu neku reč koja ih podseća na zatvor. Kada to obave, ponovite sve reči koje su rekli. Usredsredite se na srodna osećanja: tuga usamljenost, izolacija, itd.

Vežba 1

Podelite učesnicima razne primere iz prakse koji se odnose na rad sa zatvorenicim i neke posebne situacije koje su se desile tokom rada u zatvorima. Njihov zadatak je da nađu rešenja za probleme koji su prikazani u tim primerima. Da bi ovo uradili u malim grupama, podelite im fliščart papire na kojima će ispisati rešenja do kojih su došli, ili više njih. Svaka grupa predstavlja svoje rešenja, objašnjava ih i navodi kako bi ih sprovela u praksi.

Prezentacija

Nakon grupnog rada, odglumite situaciju iz zatvora koja sadrži program smanjenja štete i probleme sa kojima se zatvorenici susreću tokom boravka u zatvoru, kao i sa onima sa kojima se suoče kada izađu iz njih. Takođe, ovo je prilika da se predstave promeri dobre prakse iz zemlja regiona.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da u tri reči opišu temu u kojoj su učestvovali.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Za 20 minuta zagrevanja, možete koristiti i vežbu poznatu kao „Berza“. Za ovu aktivnost će vam biti potrebna flipčart tabla sa navedenih 6 ili 7 stvari koje se nude na berzi, sa cenama (ovo je samo primer):

- Redak starinski sto star 120 godina 100.000
- Misteriozni sef 20.000
- Lažna diploma fakulteta 5.000
- Fotografija Merilin Monro sa autogramom 50.000
- Nepoznata igračka - plišani meda 1.000
- Najnoviji vaučer za hranu kojim se može napuniti korpa u svakom marketu 10.000
- Stari motocikl 200.000

Pre postavljanja na berzu, učesnicima podelite novac iz društvene igre „Monopol“, ali tako da svi dobiju različite iznose, ili da nekoliko njih ne dobije ništa. Nakon što im podelite novac, možete da počnete sa licitiranjem za najbolju cenu.

Ova simulacija može da probudi takmičarski duh ili da ojača povezanost između članova grupe. Učesnici mogu da dele novac ili da pozajmljuju jedni od drugih, ali glavni cilj je da se pokrene rasprava o moći i različitim polaznim pozicijama, kao i kako se ljudi ponašaju u pozicijama koje im ugrožavaju život. Usmerite diskusiju tako da učesnici mogu da preispitaju svoje sopstvene predrasude prema zatvorenicima i ljudima koji idu protiv zakona. Kao zaključak, ovu temu bi trebalo povezati sa temom ljudskih prava koja je obrađivana u prvom modulu.

Ako je ova tema bila previše dinamična za učesnike, možete organizovati rad grupa za razmišljanje tako što ćete im dati zadatak da bojama popunjavaju male crteže koje možete pronaći na internetu besplatno, kako bi se smirile emocije, a učesnicima pomoglo da se bolje usredsrede na iskustvo učenja.

Tema 2.4: Žene koje koriste droge

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Pomoći učesnicima da razumeju posebne probleme sa kojima se suočavaju žene (uključujući i transrodne žene) koje koriste droge, žene na opioidnim zamenskim tretmanima i druge ranjive žene.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- razumeju osnovne pojmove u vezi sa ženama koje koriste droge (WWUD)
- razumeju šta može da se uradi da bi se bolje uhvatili u koštac sa ovim problemom i teškoćama koje su s njim povezane
- budu upoznati sa načinima za ostvarivanje kontakta sa relevantnim zajednicama
- razumeju korelaciju između droga i rodno zasnovanog nasilja

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Žene koje koriste droge“
- Dokument „Žene koje koriste droge“

Metodi

Zagrevanje (15 min)

Zatražite od učesnika da, pomoću tehnike „oluja ideja”, nabroje grupe žena koje su najranjivije u pogledu korišćenja supstanci. Odgovore zapišite na tabli. Kada navedu nekoliko grupa (osobe koje pružaju seksualne usluge, pripadnice romske zajednice, itd.), pitajte ih koje su karakteristike tih grupa (npr. pripadaju većem broju diskriminisanih grupa). Zbog čega su žene diskriminisane više od muškaraca koji pripadaju istim kategorijama? Zatražite od učesnika da o toj temi razgovaraju u parovima i nastojte da ih podstaknete da izraze svoje mišljenje. Zatim dodajte i svoje stavove (npr. korišćenje supstanci ugrožava njihovu ulogu majke).

Vežba 1

Podelite učesnike u grupe koje su u što većoj meri uravnotežene u pogledu roda članova i zatražite od njih da navedu i analiziraju oblike nasilja sa kojima se žene suočavaju češće nego muškarci. Da biste im pomogli, na tabli napišite sledeće: posmatrač, napad, uznemiravanje, pristanak, teškoće sa obelodanjivanjem, i bilo šta drugo što poželite.

Pozovite svaku od grupa da svoje stavove predstavi celom timu. Zatim zatražite od njih da naprave letak u kojem objašnjavaju zajednici kakva veza postoji između nasilja i supstanci.

Vežba 2

Podelite učesnike u grupe i zadajte im jedan od sledećih projekata, ili više njih:

Žene koje su doživele traumatično iskustvo

U rezidencijalnom rehabilitacionom centru u Velikoj Britaniji, koji je namenjen isključivo ženama i zasnovan na apstinenciji i na znanjima o traumi, žene učestvuju u nizu grupnih terapija koje su utemeljene na programu lečenja praćenom uputstvima i zasnovanom na znanjima o traumi. Ovim ženama je ponuđeno i individualno savetovanje, terapija metodom desenzitizacije i reprocesiranja pokretima očiju (*eye movement desensitisation and reprocessing*, EMDR), koja se koristi za suzbijanje stresa povezanog sa traumom, kao i porodična podrška u skladu sa njihovim specifičnim potrebama. Osim toga, rezidenti mogu da koriste prednosti strukturiranog programa koji obuhvata edukaciju, veštine, obuku i rekreativne aktivnosti, i mogu da se učlane u grupe za podršku (Anonimni narkomani i Anonimni alkoholičari). Po uspešnom završetku lečenja, žene se sele u sopstveni smeštaj ili u neku od kuća za smeštaj koje obezbeđuje organizacija; po potrebi, i dalje se može dobiti kontinuirana podrška ove službe i drugih organizacija (Tompkins i Neale, 2016).

Žene sa komorbiditetom

Na Malti, odeljenje za žene sa dualnom dijagnozom (Female Dual Diagnosis Unit) je preliminarno rezidencijalno odeljenje u kojem većina žena boravi najviše šest nedelja. U tom periodu, žene prolaze kroz program detoksikacije i dobijaju usluge multidisciplinarnog tima, koji uključuje psihijatra-konsultanta, lekara, medicinsku sestru, psihologa i socijalnog radnika. Takođe, žene mogu dobiti i eksterne usluge, pri čemu dobijaju odgovarajuću pratnju, uključujući i usluge službi za pomoć u pronalaženju zaposlenja (Dalli, 2014; Camilleri, 2017).

Trudnice i majke

U Mađarskoj, Józan Babák Klub je namenjen ženama i majkama sa decom mlađom od dve godine. Pristup se sastoji od tri koraka. Kao prvi korak, žena može da stupi u kontakt sa nekom od članica Józan Babák Kluba, grupe za samopomoć koja pruža informacije o raspoloživim uslugama. U drugom koraku, mogu se koristiti medicinske, pravne, socijalne i psihološke usluge, na anonimnoj osnovi, u sklopu Józan Babák Kluba. U ovoj fazi, ako trudnica ili majka učestvuje u profesionalnom savetovanju u prosečnom trajanju od osam sesija po 60 minuta, dobija bespovratnu pomoć od 11 evra po sesiji. U trećem koraku, organizacija omogućava kontakt sa potrebnim službama za zdravstvenu, socijalnu ili pravnu zaštitu, a ako je reč o trudnici, i sa prenatalnim službama. Tokom drugog i trećeg koraka, jedna od članica Józan Babák Kluba, grupe za samopomoć, biće pratnja ženama prilikom odlaska u bilo koju od navedenih službi, ako ona to zatraži (Tarján, 2012). Projekat Kengur (The Kangaroo project), program u Belgiji koji je usmeren na roditelje u rezidencijalnom okruženju, ima za cilj, jednim delom, da pomogne održavanje ili da ojača veze roditelja sa njihovom decom. Pruža se podrška ženama u ispunjavanju njihove uloge roditelja. Tokom dana, deca su smeštena u jaslice ili vrtiće, ili idu u školu, dok majke učestvuju u aktivnostima u okviru terapijskog programa. Projekat pruža informacije roditeljima, omogućava zajedničke aktivnosti roditelja i dece, i tematske grupe, a nudi i individualne konsultacije, kao i osobu koja bi pratila roditelje na sastancima (Deprez et al., 2011; Ferri et al., 2015). U Velikoj Britaniji, služba za brigu o deci čiji roditelji koriste droge i alkohol, Family Drug and Alcohol Court, predstavlja alternativu za sudske postupke koje pokreću socijalne službe u slučajevima kada zloupotreba supstanci od strane roditelja igra veliku ulogu. Na ovaj način, roditeljima se pruža prilika da krenu drugim putem, sa ciljem da im se pomogne da prestanu ili da stabilizuju upotrebu supstanci, kako bi se porodice održale na okupu i poboljšali ishodi za decu i roditelje. Nakon izvršene procene, stavljaju im se na raspolaganje različite usluge Camilleri, Marthese (Lična komunikacija, 15, mart 2017) u skladu sa različitim potrebama svake porodice. Usluge pruža multidisciplinarni tim, koji sačinjavaju medicinska sestra, radnik programa za odvikavanje od zloupotrebe supstanci, socijalni radnici, psihijatri, porodični terapeut i rukovodilac usluga. Problemi koji se ovde rešavaju mogu uključivati upotrebu supstanci, fizičko i mentalno zdravlje, roditeljstvo, odnose sa decom i drugim članovima porodice, nasilje u porodici i smeštaj (The Tavistock and Portman NHS Foundation Trust, n.d.). Jedna evaluacija je skrenula pažnju na pozitivne aspekte ove službe (Alrouh et al., 2014). Projekat SAOL u Irskoj je projekat koji se realizuje u zajednici i pruža usluge ženama koje su u tom trenutku deo programa za odvikavanje od droga. Jedan od ciljeva projekta je da edukuje i obuči žene i pruži im podršku u pronalaženju zaposlenja. U tom smislu, obezbeđuje se i pomoć za brigu o deci, kroz dečji centar koji se fokusira na rano obrazovanje dece (North Inner City Drugs Task Force, 2014).

Žene u zatvoru

Krilo za odvikavanje od droga u okviru jednog ženskog zatvora u Velikoj Britaniji, koje je u jednoj evaluaciji procesa i uticaja dobilo pozitivnije ocene od drugih, opisano je kao fizički odvojeno od ostatka zatvora. Program vode radnici iz programa za odvikavanje od droga u okruženju koje obezbeđuje fizičku i emocionalnu sigurnost. Primenjuje se holistički pristup, a vreme je posvećeno oporavku, kao i pitanjima u vezi sa obrazovanjem i/ili zaposlenjem, aktivnostima u zajednici i fizičkim aktivnostima. Takođe, žene mogu da dobiju pristup programima odvikavanja od droga, kao i podršku službi koje nisu u sklopu zatvora (Grace et al., 2016). Quartier Intermédiaire Sortantes je odeljenje smešteno blizu Pariza u koje se, neposredno pre izlaska iz zatvora, smeštaju žene sa problemima povezanim sa upotrebom droga. U njima se žene tokom poslednjeg meseca boravka u zatvoru pripremaju za život posle izlaska. Članovi internog i eksternog osoblja, koji zajednički vode ovaj program na dobrovoljnoj bazi, obezbeđuju informacije, savete i podršku u vezi sa različitim temama, uključujući i one u vezi sa zdravljem (npr. unapređenje zdravlja, zdravstvena zaštita i smanjenje štete); mrežama za podršku (npr. ponovno uspostavljanje veza sa porodicom i decom; agencije za podršku osobama koje pružaju seksualne usluge); kao i obukom iz svakodnevnih veština (npr. kućni poslovi, kuvanje i upravljanje finansijama). Eksterni eksperti pomažu da se stvore veze koje se mogu koristiti u zajednici po izlasku iz zatvora (EMCDDA, 2006).

Žene uključene u trgovinu seksualnim uslugama

Ragazza je organizacija u Nemačkoj koja nudi usluge sa niskim pragom pristupa ženama koje pružaju seksualne usluge. Multidisciplinarni tim, sastavljen isključivo od žena, obuhvata socijalne radnice, medicinske sestre, pomoćnice u obrazovanju i lekarke. Ovo udruženje obezbeđuje tačku kontakta i nudi anonimne konsultacije i savete u vezi sa nizom pitanja, kao što su bezbednija upotreba droga, bezbednije seksualne prakse, bezbedniji rad, trudnoća i porodična pitanja, saveti o intervencijama u cilju lečenja, kao i problemi u vezi sa smeštajem, finansijama i zakonskim pitanjima. Nudi se i upravljanje slučajem i podrška, koja može uključivati i praćenje žena na različite sastanke. Organizacija ima i prostoriju za bezbedno korišćenje droga, koja ima za cilj da na najmanju moguću meru svede štetu koju mogu pretrpeti korisnici droga i da smanji broj hitnih slučajeva u vezi sa drogama, tako što obezbeđuje čiste igle, higijenske uslove za korišćenje droga, hitnu lekarsku intervenciju ako je potrebna, kao i savete o bezbednoj upotrebi droga. Zbrinjavanje rana i infekcija, kao i medicinska nega, uključujući i ginekološku, takođe je na raspolaganju u medicinskoj sobi. Pored toga, organizacija nudi krevete za hitne slučajeve u određenim periodima, bavi se terenskim radom na ulicama, obezbeđujući potrebna sredstva (kondome i lubrikante), tople i hladne napitke, savete na licu mesta, informacije o uslugama koje obezbeđuje Ragazza i kontakte za druge usluge (informacije su dostupne na internet stranici organizacije Ragazza, klikom na linkove u odeljku „Ponuda“ (‘Offer’); Ragazza, n.d.).

Zatražite od učesnika da naprave nacrt misije, ciljeva i aktivnosti organizacije civilnog društva koja bi se bavila ovim pitanjima u njihovim zemljama.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da daju svoju ocenu za zamišljenu organizaciju civilnog društva imajući u vidu pet kriterijuma (npr. potencijalna efikasnost, lakoća upravljanja, itd.). Koja organizacija je najbolja i zašto?

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Da biste predstavili statističke podatke u vezi sa ovom temom, možete koristiti metod kviza, uz pomoć flipčart table ili PPT. To je dobar način da se, brzo ali efikasno, učesnici uključe u učenje. Na primer:

- Broj žena koje doživljavaju iskustvo porodičnog nasilja se smanjuje (tačno/netačno).
- Svaka četvrta žena na svetu doživljava verbalno nasilje (tačno/netačno), itd.

Možete navesti koliko god tvrdnji želite, u zavisnosti od toga koliko imate vremena. Za verziju ove aktivnosti preko interneta, možete koristiti Mentimenter da pripremite kviz.

Tema 2.5: Nove psihoaktivne supstance
Upotreba droga u okruženju noćnog života i festivala

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 40 minuta.

Svrha

Upoznajte učesnike sa pojmom novih psihoaktivnih supstanci (NPS) i specifičnim razlozima za njihovo korišćenje u okruženju noćnog života i rekreativno korišćenje droga.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:
- mogu da navedu osnovne pojmove i razloge koji stoje iza rekreativne upotrebe droga u okruženju noćnog života
- budu upoznati sa kontekstom u kojem su se pojavile NPS
- mogu da navedu različite NPS
- budu upoznati sa praksom mešanja droga
- znaju šta može da se uradi da bi se efikasnije bavili ovim relativno novim obrascem konzumiranja droga
- budu upoznati sa načinima na koje se može ostvariti kontakt sa relevantnim zajednicama

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Nove psihoaktivne supstance: Upotreba droga u okruženju noćnog života i festivala“

Metodi

Zagrevanje (15 min)

Pitajte učesnike da li znaju šta znači akronim NPS. Recite im da istraže taj pojam pomoću internet pretraživača „google“ i pokušaju da pronađu podatak o tome koje NPS su najpopularnije u njihovoj zemlji. Ako ne naiđu na link https://www.emcdda.europa.eu/topics/nps_en, vi ih uputite na tu adresu. Recite im da predstave timu sve što pronađu o ovoj temi.

Vežba 1

Zatražite od učesnika da, pomoću tehnike „oluja ideja”, navedu razloge zbog kojih dolazi do pojave novih supstanci. Zabeležite njihove odgovore na tabli, dodajte svoje, a onda im dajte sledeće razloge:
- Stroge kaznene politike i represivne mere protiv tradicionalnih supstanci
- Visoke cene tradicionalnih supstanci
- Loš kvalitet tradicionalnih supstanci
- Strah od posledica tradicionalnih PAS
- Odsustvo zakonske regulative u pogledu NPS
- Finansijska pristupačnost NPS
- Dobar kvalitet NPS
- Predrasude da NPS nisu štetne i ne stvaraju zavisnost

Dodelite grupama po jednu ili više ovih tema i zatražite od njih da ih opširnije obrade i predstave celoj grupi.

Vežba 2

Na osnovu rezultata vežbe 1, zatražite od učesnika da formiraju grupe sa istim interesima i da pripreme preporuke za vlade EU. Zatim ih zamolite da svoje argumente predstave celom timu. Od tima zatražite da kritikuje te preporuke.

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od njih da daju svoje kritike preporuka u pogledu politike.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

Za vežbu 2, možete pokušati da pokrenete ozbiljniju raspravu. Na primer, jedna grupa bi mogla da iznese preporuke u pogledu politike, druga grupa bi nastojala da pronađe prednosti, a treća nedostatke u tekstu politike. Pre početka debate, trebalo bi da postavite osnovna pravila, kako biste sebi olakšali moderaciju. Na taj način, učesnici će istovremeno vežbati svoje sposobnosti vođenja rasprave, što će biti odlično za kasnije teme zagovaranja i eksterne komunikacije. Debata bi trebalo da bude vođena na asertivan način, uz poštovanje mišljenja drugih učesnika i aktivno slušanje njihovih izlaganja.

Modul 3: Pristupi

Svrha modula

Upoznavanje učesnika sa šest različitih vrsta pristupa koji mogu da pomognu pojedincima i zajednicama u povećanom riziku da ublaže efekte korišćenja supstanci.

Ciljevi modula

Do kraja ovog modula, učesnici bi trebalo da steknu kapacitet da:

- ostvare kontakt sa pojedincima i zajednicama u povećanom riziku
- pomognu tim pojedincima i zajednicama da smanje štetu od korišćenja supstanci
- pomognu tim pojedincima i zajednicama da preduprede korišćenje supstanci

Tema 3.1: Smanjenje štete

Vreme predviđeno za ovu temu

Oko 90 minuta.

Svrha

Upoznavanje učesnika sa filozofijom i principima smanjenja štete.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:
- mogu da navedu vodeće principe smanjenja štete
- budu upoznati sa efikasnim strategijama smanjenja štete
- mogu da sagledaju izazove u vezi sa smanjenjem štete

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Smanjenje štete“
- Dokument „Vodeći principi smanjenja štete"
- Dokument „Obuka iz oblasti smanjenja štete“

Metodi

Zagrevanje (15 min)

Pitajte učesnike šta oni podrazumevaju pod smanjenjem štete, a zatim im recite definiciju. Međunarodna asocijacija za smanjenje štete (International Harm Reduction Association) je 2002. godine dala sveobuhvatnu definiciju upotrebe supstanci, povezavši je sa smanjenjem štete:

Politike i programi koji nastoje da, pre svega, smanje negativne zdravstvene, društvene i ekonomske posledice koje psihoaktivne supstance ostavljaju na pojedinačne korisnike, njihove porodice i zajednice, ne zahtevajući pritom smanjenje upotrebe PAS.

Zatim, upoznajte učesnike sa sledećim vodećim principima smanjenja štete i upitajte ih na koji način se ovi principi odnose na smanjenje štete:
- Pragmatizam
- Ljudska prava
- Stavljanje akcenta na štetu
- Pružanje najvećeg broja mogućnosti za intervenciju
- Davanje prednosti neposrednim ciljevima
- Učešće korisnika droga

Vežba 1: Smanjenje štete u drugim oblastima

Zatražite od učesnika da daju nekoliko primera strategija za smanjenje štete koje koriste u svom svakodnevnom životu.

Zatim, predavač pita učesnike da objasne kako se primeri kao što su: krema za sunčanje, sigurnosni pojas, ograničenja brzine, kontracepcija, ili filteri na cigaretama, mogu povezati sa smanjenjem štete.

Vežba 2

Upitajte učesnike koje strategije su, po njihovim saznanjima, efikasne u pogledu smanjenja štete. Zapišite njihove odgovore na tabli. Zatim ih upoznajte sa sledećim strategijama smanjenja štete za koje postoji jaki dokazi efikasnosti u naučnoj literaturi i u praksi, a nakon toga razgovarajte sa njima o značenju svake od tih strategija:

1 Edukacija i terenski rad
2 Upućivanje u službe zdravstvene i socijalne zaštite
3 Usluge pružanja podrške sa niskim pragom pristupa
4 Politike i protokoli u oblasti sprovođenja zakona
5 Programi zamene igala
6 Metadonska terapija održavanja
7 Objekti za konzumiranje droga pod nadzorom
8 Testiranje sadržaja uličnih droga i sistemi ranog upozoravanja
9 Heroin na recept

Podelite učesnike u tri grupe i zatražite od njih da razgovaraju o tri strategije. Zatim ih pozovite da na flipčart tabli napišu aktivnosti i izazove u vezi sa svakom od tih strategija i da predstave svoje ideje celoj grupi. Na kraju sesije, predavač predstavlja izazove u vezi sa smanjenjem štete i pokreće diskusiju o njima:

- Otpor zajednice
- Potreba za radom sa visoko marginalizovanim grupama
- Obezbeđivanje odgovarajućih znanja i obuka
- Adekvatni resursi za pokretanje i održavanje inicijativa

Vrednovanje i procena

Zatražite od učesnika da razmisle o sledećem pitanju:

Aktivnost „Predstavite svoju ideju za pet minuta“

Učestvujete u programu distribucije igala, a neko iz vaše zajednice/grada vam kaže: „Vi promovišete korišćenje droga“. Šta ćete odgovoriti?

Najpre dajte vremena učesnicima da razmisle šta bi oni rekli u takvoj situaciji, a zatim im ponudite sledeće moguće odgovore.

Nekoliko primera odgovora:

- Čiste igle pomažu da se zaustavi širenje inflekcija kao što su HIV ili hepatitis.
- Realnost je takva da ljudi, upravo sada, koriste igle. Ja želim da im ponudim način da budu bezbedniji.
- Ako se ljudi osećaju kao da su na suđenju, neće koristiti usluge. Ja želim da ostanem pristupačan svima, a obezbeđivanjem usluga koje odgovaraju stvarnosti života ljudi, mi im pružamo dobru zdravstvenu zaštitu.
- Ako se ljudima kaže „nemojte koristiti droge“, oni će verovatno pokušati da sakriju da koriste droge. Time se korisnici droga dodatno izoluju i stavljaju u povećan rizik od zaražavanja virusom HIV ili hepatitisom.
- Sve dok neka osoba ne bude spremna da prestane da koristi droge, ja želim da joj pružim način da se ne zarazi ili da ne zarazi nekog drugog. Ako ih ne osuđujem, verovatnije je da će doći kod mene da potraže podršku u vezi sa lečenjem, detoksikacijom ili upućivanjem u zdravstvenu ustanovu, kad odluče da je za to pravo vreme.

- Vidim da o ovoj temi imamo različita mišljenja. Poštujem vaše stavove i hvala vam što ste sa mnom razgovarali o očuvanju bezbednosti osoba koje koriste drogu.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

U ovoj temi možete koristiti studije slučaja u vezi sa smanjenjem štete, primere najbolje prakse iz drugih međunarodnih organizacija, ili postojeće prakse koju primenjuju partnerske organizacije, posebno ako učesnici neće imati prilike da posete takve organizacije na lokalnom nivou.

Takođe, možete koristiti metod igranja uloga, umesto predstavljanja ideje za pet minuta. Zamolite troje ili četvoro učesnika da demonstriraju kako bi izgledao njihov terenski rad na ulicama, sa deljenjem flajera u kojima se promoviše smanjenje štete. Jedno ili dvoje učesnika bi mogli da igraju slučajne prolaznike i postavljaju pitanja koja bi im mogla predstavljati izazov. Vodite računa da situaciju ne učinite previše dramatičnom, kako bi učesnici mogli da uče bez negativnih osećanja. Ovakvo igranje uloga bi moglo da posluži i kao uvod u teme zagovaranja i eksterne komunikacije.

Tema 3.2: Psihosocijalna podrška i mentalno zdravlje

Vreme predviđeno za ovu temu

60 - 90 minuta

Svrha

Upoznati učesnike sa relevantnim modelima i principima lečenja, kao i sa veštinama koje su neophodne za rad u odgovarajućim okruženjima.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- mogu da definišu ključne pojmove u vezi sa pitanjima mentalnog zdravlja
- mogu da opišu biološki rizik, rizik okruženja i zaštitne faktore koji su povezani sa komorbidnim poremećajima
- imaju razvijen osnovni set savetodavnih veština za rad sa pojedincima i grupama

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Mentalno zdravlje i psihološka podrška“
- Dokument „Studija slučaja antisocijalnog poremećaja“

Metodi

Zagrevanje (15 min)
Definisanje pojmova

Zatražite od učesnika da objasne šta oni podrazumevaju pod sledećim terminima. Zatim upoznajte učesnike sa odgovarajućim definicijama.

Program zaštite mentalnog zdravlja	Organizovani niz usluga i intervencija sa akcentom, pre svega, na lečenje poremećaja mentalnog zdravlja, bilo obezbeđivanjem akutne stabilizacije, bilo kontinuiranim lečenjem
Integrisano lečenje	Bilo koji mehanizam kojim se intervencije u cilju lečenja komorbidnih poremećaja kombinuju u kontekstu primarnog terapijskog odnosa ili pružanja usluga. Prepoznaje potrebu za jedinstvenim pristupom lečenju poremećaja zloupotrebe supstanci, mentalnog zdravlja i drugih, povezanih potreba klijenta, i smatra se preporučenim metodom lečenja
Komorbidni poremećaji (COD)	Spoj poremećaja zloupotrebe supstanci i nekog od poremećaja mentalnog ili fizičkog zdravlja (ili oba)
Psihosocijalna dobrobit	Reč je o višedimenzionalnom konstruktu sačinjenom od psiholoških, socijalnih i subjektivnih komponenti, koje utiču na ukupno funkcionisanje pojedinaca usmereno ka ispunjavanju njihovog punog potencijala kao članova društva
Sistem nagrađivanja	Povezana grupa moždanih struktura koja pruža nagradu (uključujući zadovoljstvo) za aktivnosti kojima se održava život (kao što je konzumiranje hrane), čime se podstiče ponavljanje tih aktivnosti

Poremećaji zloupotrebe supstanci	Pojavljuju se kada učestalo korišćenje alkohola i/ili psihoaktivnih supstanci dovede do klinički i funkcionalno značajnih oštećenja, kao što su problemi sa zdravljem, invaliditet, neuspeh u ispunjavanju osnovnih obaveza na poslu, u školi, ili u kući
Neurotransmiter	Supstanca koja šalje poruke od jednog neurona do drugog
Psihoedukativne grupe	Psihoedukativne grupe edukuju učesnike o pitanjima u vezi sa zloupotrebom supstanci i povezanim oblicima ponašanja, kao i njihovim posledicama. Ovaj tip grupe obezbeđuje strukturisan sadržaj, posebno prilagođen grupi, koji se često prezentuje uz pomoć video traka, audio kaseta, ili putem predavanja. Iskusan vođa grupe često usmerava članove da diskutuju o materijalu.
Poremećaj mentalnog zdravlja	Sindrom koji karakteriše klinički značajan poremećaj kognicije (spoznaje, mišljenja), emotivne regulacije ili ponašanja pojedinca, koji predstavlja odraz disfunkcije u psihološkim, biološkim ili razvojnim procesima koji su u osnovi mentalnih funkcija
Otpornost	Sposobnost prevazilaženja teškoća i pozitivnog prilagođavanja nakon teških iskustava ili izazova

Vežba 1: Identifikovanje faktora rizika i zaštitnih faktora

Podelite učesnike u četiri radne grupe. Zatražite od njih da, pomoću tehnike „oluja ideja“, navedu faktore rizika i zaštitne faktore za poremećaje mentalnog zdravlja, u okvirima sledećih kategorija:

1. Faktori iz detinjstva
2. Faktori iz porodice
3. Faktori iz škole
4. Faktori iz zajednice

Vežba 2: Studija slučaja, Markus

Sada ćemo se posvetiti studiji Markusovog slučaja. Zatražite od učesnika da najpre identifikuju simptome, a zatim i dijagnozu.

Markus je 28-godišnji muškarac koji je došao na lečenje nakon što je uhapšen u jednoj kafanskoj tuči. Kao alternativa zatvorskoj kazni, sud mu je naredio da ide na lečenje. Dovela ga je njegova starija sestra, Adel. Prilikom razgovora nasamo, Adel se požalila savetniku na Markusovo agresivno ponašanje koje se, kako je rekla, povremeno graniči sa nasilništvom. Dodala je da je njen brat uvek bio podmukle prirode i da je kao dete imao napade besa, nekontrolisane ispade sa ciljem privlačenja pažnje, a povremeno i neproporcionalno snažne besne reakcije. Adel se požalila i na ponašanje svog brata sada, navodeći, između ostalog, neiskrenost, neodgovornost i sve intenzivniju upotrebu narkotika.

S druge strane, Markus ne popušta u svom stavu da ne želi lečenje, ali zna da će u protivnom biti poslat u zatvor. Iz njegovog ponašanja se može zaključiti da nije ozbiljan kad je reč o lečenju, a ta činjenica je potvrđena njegovom izjavom da je njegovo prisustvo tu samo način da „prevari sistem“.

Prikupljajući informacije od njegove sestre, savetnik saznaje da je Markus kao dete nekoliko puta bežao od kuće, da su ga nastavnici često slali kući iz škole jer je maltretirao drugu decu i tukao se, da nikada nije završio srednju školu, i da je izvođen pred sud za maloletnike zbog krađe. Markus je otvoreno govorio o tim događajima, kao da je ponosan na svoju prošlost, i nije pokazivao nikakvo kajanje. Delovalo je da je ravnodušan prema osećanjima drugih. Poslednji put kad su ga nastavnici poslali kući (sa 15 godina), nikad se više nije vratio u školu.

Dok se upoznavao sa Markusovom radnom biografijom, savetnik je otkrio da je ona isprekidana, pre svega zbog čestih otkaza koje je dobijao zbog „neslaganja sa šefom“. Na pitanje šta pod tim podrazumeva, Markus je odgovorio da se svađao sa šefovima kada se oni nisu slagali sa njegovim načinom rada. Jednom prilikom se čak i potukao sa nadzornikom, ali ga, kako je rekao, nije bilo briga što je izgubio taj posao jer je „taj tip dobio šta je zaslužio“.

Radio je povremeno kao građevinski radnik i tvrdi da obično zna više o poslu od ljudi koji ga nadziru i iznervira se kad mu oni kažu da uradi nešto što je van svake logike. Takođe tvrdi da su ga lažno optuživali da krade materijal sa gradilišta.

Savetnikova procena je bila da Markus nema osećaj krivice i da je samoživ, budući da su njegovi primarni interesi okrenuti ka zadovoljenju sopstvenih potreba: uživa kad ima moć nad drugima i kad je „u pravu“. Savetnik je primetio i da je tokom razgovora Markus bio istovremeno šarmantan i manipulativan: puštao je druge da vide njegovu duhovitu i simpatičnu stranu, ali je uvek bio spreman da iskoristi druge.
Ukratko, simptomi koje ispoljava su zaokupljenost samim sobom, neiskrenost, nedostatak kajanja, isprekidana radna biografija, i manipulisanje drugima.

Nakon toga, upoznajte učesnike sa sledećim intervencijama:

- Motivacioni razgovori
- Kratke intervencije
- Kognitivno-bihejvioralna terapija (KBT)
- Porodična terapija
- Upravljanje događanjima
- Grupe za samopomoć

Vrednovanje i procena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od njih da razviju konkretne tipove intervencija za Markusov slučaj.

Predlozi za povećanje interaktivnosti teme

U prvoj vežbi, možete dati učesnicima priliku da primene tehniku „oluje ideja“ na različite načine – korišćenjem metoda „mape uma“, crtanjem, pravljenjem slagalica, igranjem uloga. Takođe, pre nego što započnete rad na konkretnoj temi, odvojte dva minuta vremena za „stazu podrške“. Zamolite učesnike da formiraju dva paralelna reda, okrenuti jedni prema drugima. Svaki učesnik bi trebalo da prođe „stazom podrške“, tako što će hodati između dva reda, dok mu ostali učesnici na blag, smiren i jasan način izražavaju svoju podršku. „Stazu“ treba da pređe od početka do kraja reda i da tu stane, da bi zatim i on nekim rečima izrazio svoju podršku sledećem učesniku. Ako nekome od učesnika nije prijatno da prolazi „stazom podrške“, to je sasvim u redu. Takvi učesnici će samo stajati u redu i davati podršku drugima. Ovom aktivnošću se jača samopouzdanje učesnika i daje im se mogućnost da upute afirmativne i pozitivne poruke onima kojima treba podrška.

Tema 3.3: Terenski rad

Vrijeme predviđeno za ovu temu

60 - 90 minuta

Svrha

Upoznavanje učesnika sa suštinskim principima terenskog rada

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- mogu da definišu rad na terenu
- mogu da navedu osnovne principe terenskog rada
- mogu da započnu praktičan rad na terenu sa relevantnim grupama mladih u povećanom riziku

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Terenski rad“

Metodi

Zagrijavanje (15 min)

Zatražite od učesnika da zabilježe ključne poruke zasnovane na njihovim utiscima prilikom gledanja kratkog filma. Prikažite kratki film o službama za smanjenje štete u Crnoj Gori, sa dijelom koji se odnosi na terenski rad. Formulišite jasnu definiciju rada na terenu.

Vježba 1

Zatražite od učesnika da podijele svoje mišljenje o pogledanom filmu i pokrenite razgovor o tome šta oni podrazumijevaju pod radom na terenu. Zapišite njihove odgovore na tabli. Zatim razgovarajte sa njima o sljedećim principima:

- Poštovanje
- Timski rad
- Bez osuđivanja
- Osnaživanje
- Ne naškoditi

Vježba 2

Objasnite učesnicima sindrom izgaranja na radu. Simptomi koji su karakteristični za ovaj sindrom mogu se podijeliti u tri kategorije. Podijelite učesnike u tri grupe. Zatražite od njih da identifikuju simptome u okviru tih kategorija. Ako je potrebno, predavač može da pomogne davanjem primjera, kao što su:

- Emocionalni simptomi: (npr. gubitak motivacije, osjećanje neuspjeha i bespomoćnosti, pesimistični i cinični stavovi, gubitak povjerenja i samopouzdanja)
- Bihejvioralni simptomi: (npr. izolovanje od drugih, odbrambeni mehanizam projekcije, smanjena koncentracija)

- Fizički simptomi: (npr. čest osjećaj umora, oslabljen imunitet, česte glavobolje, bolovi u leđima ili mišićima, promjene u apetitu, poremećaji spavanja)

Vrednovanje i procjena

Dajte učesnicima sljedeći spisak i zatražite od njih da odrede da li su te izjave tačne ili netačne. Recite im da podignu ruku ako misle da je izjava tačna, ili da ne podignu ruku ako misle da je izjava netačna.

- Razvijate plan rada na terenu kroz konsultacije sa članovima tima i sa klijentima na glavnim mjestima okupljanja. (Tačno)
- Pripremate sedmični plan rada za tim i ne obavještavate klijente kada ćete se sastati sa njima. (Netačno)
- Razvijate spisak ciljnih zona sa socijalnim mapiranjem svake ciljne zone. (Tačno)
- Koordinišete aktivnosti terenskog rada i obilazite glavna mjesta okupljanja, ali ne na redovnoj bazi. (Netačno)
- Obezbjeđujete redovno i neprekidno dostavljanje materijala za smanjenje štete za potrebe svakog izlaska na teren. (Tačno)
- Obezbjeđujete usluge upućivanja i umrežavanja sa drugim agencijama i institucijama. (Tačno)
- Uspostavljate sisteme za neredovne kontakte sa klijentima. (Netačno)
- Identifikujete zainteresovane strane za zagovaranje u oblasti stvaranja „okruženja koje pruža podršku“.
- Prikupljate i konsolidujete podatke sa terena. (Tačno)
- Obezbjeđujete informacije o HIV/AIDS, hepatitisu, polno prenosivim infekcijama, bezbjednijem ubrizgavanju, bezbjednijim seksualnim praksama, postupanju u slučaju predoziranja, ranom liječenju i uslugama. (Tačno)

Napomena za predavača: Podvučene riječi su ključne riječi koje izjave čine netačnim. Kada se one uklone, izjave postaju tačne.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Umjesto prve vježbe, možete organizovati igranje uloga, sa temom kako pristupiti mladoj osobi iz opšte populacije koja pati od sindroma izgaranja na radu. Zamolite dvoje ili troje učesnika da budu glumci (2 radnika u klubu/na ulici i jedna mlada osoba) i pripreme predstavu u trajanju od dva minuta, koju će prikazati pred ostalim učesnicima. Nakon toga, možete organizovati kratku diskusiju ili dati preporuke u vezi sa radom na terenu/van službi. Napomenite učesnicima da predstava ne treba da bude previše dramatična.

Tema 3.4: Prevencija predoziranja

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 90 minuta.

Svrha

Podizanje svijesti učesnika o temama kao što su predoziranje, legalni protuotrovi, prevencija i prva pomoć.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- znaju kako da prepoznaju predoziranje
- mogu da navedu korake koje treba preduzeti u slučaju predoziranja
- mogu da predlože intervencije sa ciljem prevencije predoziranja.

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Prevencija predoziranja“
- Prateći štampani materijal „Prevencija predoziranja“

Metodi

Zagrijavanje (15 min)

Pitajte učesnike kako mogu da prepoznaju predoziranje i da navedu neke njegove karakteristike. Zatim organizujte diskusiju.

Vježba 1: Rad u grupama o prevenciji predoziranja

Podijelite učesnike u dvije grupe.

Zatražite od prve grupe da navede korake koje treba preduzeti u slučaju predoziranja.

Zatražite od druge grupe da navede intervencije u cilju sprječavanja predoziranja.

Poslije rada u grupama, učesnici predstavljaju svoje ideje na času.

Vježba 2: Obuka iz pružanja prve pomoći

Prikažite učesnicima film za obuku iz pružanja prve pomoći, a zatim razgovarajte o filmu https://www.youtube.com/watch?v=rfhH_qVX4ww

Vrednovanje i procjena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da prikažu prevenciju predoziranja u tri crteža, koja će za njih imati smisla.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Prilikom analize filma, možete organizovati i kratkotrajni rad u grupama, vraćajući se na prethodnu podjelu ili raspoređujući učesnike u različite grupe, da biste vidjeli različite perspektive. Zatražite od njih da se rasporede u grupe sa učesnicima sa kojima su do tada najmanje komunicirali.

Prilikom analize, možete koristiti različite kategorije ili pitanja za svaku grupu:

1) Koje intervencije su primjenjene?
2) Kada zapravo dolazi do predoziranja i zbog čega?
3) Sa kakvim izazovima se možemo suočiti dok pomažemo osobi u situaciji predoziranja?

Tema 3.5: Osnaživanje zajednice

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 90 minuta.

Svrha

Osposobljavanje učesnika da identifikuju, pokrenu i osnaže zajednice da djeluju.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- mogu da identifikuju različite zajednice u povećanom riziku i marginalizovane zajednice sa kojima rade/sa kojima bi voljeli da rade
- razviju dublje razumijevanje zajedničkih karakteristika i percipiranih osobina tih zajednica
- mogu da identifikuju kompetencije koje bi članovi marginalizovanih zajednica trebalo da razviju da bi svoj život učinili boljim

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri, 10 olovaka, jaka gumena traka
- Prateći štampani materijali o „Pozitivnom razvoju mladih osoba“

Metodi

Zagrijavanje (15 min.)

Prezentacija i prateći štampani materijali

Vježba 1: Angažovanje mladih: Planiranje aktivnosti

„Oluja ideja“

Predlaganjem teme ili postavljanjem pitanja podstaknite mlade ljude da podijele sa drugima svoje ideje. Radi veće interaktivnosti, obezbijedite velike samoljepljive papiriće-podsjetnike ili listove recikliranog papira, i zatražite od učesnika da na njima markerom zapišu svoje ideje – jedna ideja po podsjetniku/listu papira. Zamolite ih da te papire zalijepe na zid. Ako koristite reciklirani papir, obezbijedite samoljepljivu traku. Kada sve ideje budu postavljene na zid, učesnici mogu da ih organizuju u teme ili prioritete.

Planiranje akcija

Ako planirate neki događaj ili projekat, zatražite od mladih ljudi da opišu željeni ishod ili cilj. Pomoću tehnike „oluja ideja“, učesnici smišljaju korake akcije, organizuju akcione timove i razvijaju vremenski raspored dešavanja. Koristite ljepljivi zid (tanku najlonsku tkaninu) ili veliki list mesarskog papira, dimenzija oko 90x210cm, ili veći, premazan privremenim ljepljivim sprejem. Prednost ljepljivog zida/papira je u tome što se zalijepljeni papirići lako mogu premještati s jednog mjesta na drugo i organizovati na različite načine. Na taj način se omogućava inkluzivnost i interaktivnost procesa planiranja, kao i dobra vizuelna prezentacija. Pogledajte detaljan opis ove aktivnosti u pratećem štampanom materijalu „Konsenzus i planiranje akcija“.

SWOT analiza

SWOT je dobro poznati metod planiranja pomoću kojeg se procjenjuje i analizira izvodljivost projekta. Od grupe se traži da identifikuje:

- S (*Strengths*) – Prednosti: Šta su naše prednosti? U čemu smo dobri? Kakvim resursima raspolažemo?
- W (*Weaknesses*) – Slabosti: Šta su naše slabosti? Šta ne radimo dobro? Šta nemamo?
- O (*Opportunities*) – Prilike: Koje su to prilike oko nas koje možemo da iskoristimo? Ko i šta može da nam pomogne?
- T (*Threats*) – Prijetnje: Šta se dešava oko nas što može da predstavlja prijetnju ili prepreku na našem putu?

SWOT analiza se može izvesti kao diskusija u grupi, pri čemu jedna osoba zapisuje ideje na velikom listu papira koji je podijeljen na četiri kvadrata. Ili, radi veće interaktivnosti, zalijepite četiri velika lista papira na zid (sa odgovarajućim praznim prostorom između) i svaki označite kao jedan od koraka SWOT analize. Mladi se zatim mogu podijeliti u male timove i prelaziti od jedne do druge stanice dodajući svoje ideje u svaku od SWOT kategorija. Po završetku analize, učesnici mogu da identifikuju teme, nedostatke i potrebne resurse, kao i da prilagode ciljeve i obim projekta.

Nacrtajte sliku

Postavite na zid veliki list papira ili mesarskog papira (1x2 metra ili većih dimenzija) i zatražite od mladih ljudi da na njemu nacrtaju ono što bi voljeli da se desi u budućnosti, npr. tip zajednice u kakvoj bi voljeli da žive. Podstaknite ih da izraze velike ideje i velike snove. Kao zaključak ove aktivnosti, zatražite od mladih da uporede svoje vizije budućnosti sa zajednicom u kojoj trenutno žive. Razgovarajte o tome šta već imaju, a šta nedostaje.

Vježba 2: Pozitivan razvoj mladih u praksi (5-10 min)

Želio/-ljela bih da uradimo jednu kratku aktivnost kao demonstraciju nekih od teorijskih koncepata o kojima smo razgovarali.

- Uzmite jednu olovku i podignite je uvis.
- Za trenutak zamislite da je ta olovka jedna mlada osoba koja trenutno ide u srednju školu (navedite ime mlade osobe). Sa kakvom vrstom pritisaka i izazova se ova mlada osoba može suočavati?
- Podstaknite grupu da navede nekoliko izazova – droge, alkohol, nasilno/opasno okruženje, seks bez zaštite, zlostavljanje od strane momka/djevojke, emocionalni stres...
- Šta se može desiti ako se ova mlada osoba suoči sa svim tim pitanjima sama? Učesnici odgovaraju…
- Polomite olovku na pola. Tačno, ta osoba može da se slomi i da ne bude u stanju da se izbori sa stresom.
- Sada pretpostavimo da ova mlada osoba ima u svom životu odrasle koji je podržavaju. Ko bi to sve mogao da bude?
- Za svaku odraslu osobu koju grupa pomene (roditelja, člana porodice, trenera, nastavnika, komšiju, vjerskog vođu, 4H vođu, nadzornika na poslu…), uzmite po jednu olovku i stavite je uz prvu, držeći ih uspravno i čvrsto jedne uz druge. Sve olovke povežite zajedno gumicom.
- Podignite svežanj olovaka uvis. Mislite li da će se ova mlada osoba lako slomiti, s obzirom na svu podršku koju ima?
- Pokušajte da polomite cijeli svežanj. To je nemoguće. Pokušajte i sami. Neka svežanj olovaka kruži po grupi.
- Zaključak

Vrednovanje i procjena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da daju svoj opis u vidu tri slike koje za njih imaju smisao.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Sesije zasnovane na tehnici „oluje ideja“ možete početi tako što ćete pitati učesnike šta za njih znači riječ „zajednica“. Pustite ih da kažu prvu stvar koja im padne na pamet i sumirajte sve riječi.

Prije SWOT analize, možete da nacrtate idealnu aktivnost lokalne zajednice. Podijelite učesnike u grupe (u zavisnosti od ukupnog broja učesnika, ali nastojte da grupe ne budu veće od 4-5 članova radi boljeg iskustva učenja) i zatražite od njih da nacrtaju svoju idealnu lokalnu zajednicu (ili da o njoj napišu priču), sa svim ljudima koji je čine. Nakon toga, postavite sljedeća pitanja za razmišljanje: zašto je ova zajednica idealna za vas? Kakva je trenutna situacija u vašoj lokalnoj zajednici? Šta mora da se promijeni da bi se vaša lokalna zajednica približila idealnoj?

Kao prvu aktivnost izgradnje tima u okviru ove teme, možete primjeniti „(Ne)moguću misiju“. Podijelite učesnike u dvije ili tri grupe i napravite spisak od deset manjih zadataka koje te grupe treba da izvrše u lokalnoj zajednici, u zoni prečnika od oko 800m. Zadaci mogu da budu sljedeći:

1) Ljubazno zamolite za razgovor troje ljudi i pitajte ih šta znaju o svojoj zajednici, i da li znaju ko su mladi ljudi u povećanom riziku u njihovoj zajednici?
2) Fotografišite tri zgrade različitih boja. Vodite računa da ne fotografišete ljude bez njihovog pristanka.
3) Saznajte koji spomenik ili zgrada su važni za ovu lokalnu zajednicu.
4) Napravite grupnu fotografiju svih vas zajedno, sa osmijesima.
5) Sastavite pjesmu u kojoj će se naći i sljedeći izrazi: smanjenje štete, osnaživanje zajednice, mladi ljudi.
6) Pronađite definiciju osnaživanja zajednice na internetu, bez konsultovanja Vikipedije.
7) Nacrtajte logo vaše grupe.
8) Dajte iskrene komplimente jedni drugima.
9) Napravite loptu od prirodnih materijala.
10) Napišite ko su vaši uzori.

Za ovu aktivnost, učesnici mogu imati od pola sata do sat vremena. Takođe, veoma je važno da se razmisli o ishodima aktivnosti, uzimajući u obzir cilj osnaživanja zajednice. Postavite sljedeća pitanja: kakvo je ovo iskustvo bilo za vas? Da li je bilo nekih izazova? Da li zaista znate ko su članove ove ili vaše lokalne zajednice?

Napomena: vodite računa o vremenskim uslovima, ali i o potencijalnim rizicima u lokalnoj zajednici, kao što su opasne zone. Možete prepoznati vođe u grupama, i ako su među učesnicima maloljetne osobe, rasporedite ih u grupe sa učesnicima koji imaju preko 18 godina, da bi se osjećali bezbjednije.

Za potrebe evaluacije, možete da primjenite statuu grupe: članovi grupe će imati pet minuta da u formi statue predstave ono što su naučili i kako su se osjećali tokom ove aktivnosti.

Modul 4: Sistemski pristup

Svrha modula

Pomoći učesnicima da stvore sistemski način mišljenja i da shvate kako sistem funkcioniše u odnosu na pojedinca-zajednicu-društvo.

Ciljevi modula

Na kraju ovog modula, učesnici bi trebalo da imaju kapacitet da:

- mapiraju svoje sopstvene zajednice u pogledu mladih ljudi u povećanom riziku i važnih partnera
- ostvare eksternu komunikaciju sa zainteresovanim stranama
- zagovaraju određene teme u odnosu na određene ciljne grupe

Tema 4.1: Eksterna komunikacija i zagovaranje

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 60 minuta.

Svrha

Pomoći učesnicima da unaprijede svoje profesionalne vještine komunikacije i umrežavanja.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:
- posjeduju unaprijeđene vještine komunikacije za potrebe zagovaranja važnih pitanja.
- isplaniraju strategiju zagovaranja u odnosu na određenu grupu.

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Referentni dokument 1, Referentni dokument 2, Referentni dokument 3

Metodi

Zagrijavanje (10 min)

Svaki učesnik dobija spisak sa sljedećim pitanjima:
1) Ko sam ja?
2) Šta su moje prednosti u radu sa mladim ljudima uopšte?
3) Koje kanale i lijevke komunikacije koristim kada komuniciram sa mladim ljudima?
4) O čemu bi trebalo da razmišljamo kada je neophodno da ostvarimo komunikaciju sa zainteresovanim stranama?
5) Da li znam neke dobre primjere kampanja sprovedenih u lokalnoj zajednici?

Ovo je individualni rad. Svako od učesnika bi trebalo da odgovori na pitanja za oko pet minuta (bez previše elaboriranja), a poslije toga možete razgovarati o određenim primjerima i pitanjima.

Vježba 1

Uz pomoć prezentacije, možete objasniti učesnicima strateške okvire za javno zagovaranje. Zatim ih možete podijeliti u tri grupe, imajući u vidu tri različite grupe aktera:
1) Javnost
2) Influenseri
3) Donosioci odluka

Zatim, tehnikom „oluje ideja“, treba da navedu aktere za koje znaju da mogu da pomognu mladim ljudima u povećanom riziku. Trebalo bi da imaju deset minuta za „oluju ideja“ i deset minuta za diskusiju u većoj grupi.

Vježba 2

Nakon toga, svaka od grupa bi trebalo da pripremi plan za uspješnu kampanju:

1. Svrhe i ciljevi
   Kratkoročni:
   Dugoročni:
2. Glavne zainteresovane strane
3. Šta ćete reći svakoj od tih strana?
4. Platforma (korišteni materijali, platforme)
5. Strategija u pogledu sadržaja – informativan, pokreće na akciju i može se dijeliti (članci, fotografije, spiskovi email adresa, itd.)
6. Vizuelni identitet
7. Kako pokrenuti ljude na akciju?
8. Kako izgleda uspjeh?

Učesnici bi trebalo da budu koncizni i konkretni u izlaganju. Za pisanje plana, trebalo bi da imaju oko 15 minuta vremena, uz dodatnih 15 minuta za predstavljanje i diskusiju o planovima.

Vrednovanje i procjena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da opišu, u vidu ličnog logotipa, svoje iskustvo u vezi sa planom zagovaranja.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Umjesto vježbe br. 2, možete organizovati igranje uloga na sljedeće teme:

1) Komunikacija pred televizijskim kamerama
2) Komunikacija sa lokalnim centrom za socijalni rad
3) Komunikacija na sastanku sa predstavnicima Ministarstva za omladinu i sport

U zavisnosti od toga koliko vremena imate za ovu aktivnost, možete odabrati jedan ili dva primjera. Također, može se iskoristiti i metod studije slučaja, na primjer:

Zamislite da vaša organizacija treba da razgovara o potencijalnim projektima za mlade ljude koji rade sa mladima u povećanom riziku. Zainteresovana strana od koje očekujete finansijske resurse je fondacija Mladi u riziku. Postoji mnogo organizacija koje lobiraju za svoje projekte, i vi morate da razmislite o sljedećim pitanjima:

1) Šta je to po čemu se vaš projekat razlikuje od drugih, sličnih projekata?
2) Na koji način ćete komunicirati sa zainteresovanom stranom/finansijerom?
3) Kakva vrsta podrške vam je potrebna za taj sastanak?
4) Šta ćete uraditi ako vas predstavnik zainteresovane strane sve vrijeme prekida?

Tema 4.2: Rad sa mladima, rizični oblici ponašanja

Vrijeme predviđeno za ovu temu

Oko 120 minuta.

Svrha

Pomoći učesnicima da oblikuju zajedničko shvatanje o tome šta je rad sa mladima i kakve kompetencije obuhvata.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- razumiju na koji način rad sa mladima može da ima preventivno dejstvo i/ili smanji rizike/štetu prilikom rada sa mladim ljudima koji ispoljavaju rizične oblike ponašanja
- bolje razumiju kompetencije koje su neophodne za rad sa mladima

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Rad sa mladima i rizični oblici ponašanja“

Metodi

Zagrijavanje (15 min)

Zatražite od učesnika da se podijele u grupe i da definišu rad sa mladima i osobu koja radi sa mladima. Kakve kompetencije su za to potrebne? Kad učesnici budu spremni, zatražite od njih da uporede svoje definicije i navedene kompetencije sa definicijama i okvirima kompetencija po vašem izboru i ocijenite njihov trud.

Vježba 1

Zatražite od učesnika da svako od njih na samoljepljivom papiriću napiše svoje ime, kao i grupu mladih koja je pod najvećim rizikom u njihovom kontekstu/državi. Rasporedite učesnike u grupe u skladu sa njihovim odgovorima i zatražite od njih da razmisle kakav tip rada sa mladima bi mogao da odgovara takvoj grupi mladih u povećanom riziku. Kakve vrste organizacija bi mogle da obezbjede usluge rada sa mladima grupi o kojoj je riječ?

Vježba 2

Na osnovu njihovih odgovora iz prethodne vježbe, zatražite od učesnika da formiraju grupe i da osmisle aktivnost rada sa mladima u trajanju od 60 minuta, namjenjenu grupi o kojoj je riječ. Uputite ih da ideje mogu pronaći u setu alata SALTO.

Vrednovanje i procjena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da opišu svoj proces učenja u tri pasusa.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Za ovu temu možete koristiti zaista bogat izbor različitih neformalnih edukativnih metoda. Takođe, možete podijeliti učesnike u dvije grupe i zatražiti od njih da nacrtaju jednu osobu koja radi sa mladima i koja je dobra u svom poslu, i jednu koja je u tome loša, kao i da nacrtaju kako osoba koja je dobra u radu sa mladima može da pomogne u radu sa mladima u povećanom riziku. U okviru ove teme, dobro je i da se sagleda šta je to što rad sa mladima razlikuje od drugih sličnih profesija/zanimanja, kao što su socijalni radnik, vršnjak-edukator i predavač. Nekada su te pozicije slične i razlikuju se samo po svrsi, aktivnostima i potrebama ciljne grupe u cjelini. Možete prikazati i dobre primjere programa za rad sa mladima iz vaših zemalja.

Tema 4.3: Etika podataka i istraživanje

Vrijeme predviđeno za ovu temu

60 - 90 minuta.

Svrha

Pomoći učesnicima da razumiju minimalne standarde kvaliteta i etike u radu sa ranjivim grupama, kad je riječ o istraživanju i prikupljanju podataka.

Ciljevi

Na kraju ove aktivnosti, učesnici bi trebalo da:

- razumiju osnovne pojmove i standarde kvaliteta u oblasti etičkog prikupljanja podataka
- budu upoznati sa različitim tipovima i metodologijama istraživanja i prikupljanja podataka
- budu upoznati sa metodima etičke diseminacije
- imaju kapacitet da vode službe zasnovane na dokazima

Materijal

- Prateći štampani materijali, flipčart tabla, markeri
- Prezentacija „Podaci i etika“

Metodi

Zagrijavanje (15 min)

Zatražite od učesnika da, koristeći tehniku „oluja ideja“, navedu sve što znaju o načinima za zaštitu podataka. Zapišite njihove odgovore na tabli i, ako želite, dodajte svoje. Zatim ih upitajte zbog čega je zaštita podataka važna. Zapišite i ove odgovore. Sve odgovore učesnika povežite u Politiku zaštite podataka, ili zatražite od njih da to sami urade u grupama i da predstave svoj rad cijelom timu.

Vježba 1

Zatražite od učesnika da se podijele u četiri grupe i da razmisle o osjetljivim podacima sa kojima dolaze u dodir u svojim organizacijama, i kakve su to informacije. Zatražite od njih da osmisle istraživački alat pomoću kojih će moći da izmjere sklonosti članova tima. Nastojte da obiđete sve grupe i da im pomognete u osmišljavanju jednostavnog alata sa tom namjenom. Zatim ih pozovite da predstave svoj alat grupi i da prokomentarišu tip istraživanja ili istraživački alat (npr. kvantitativno istraživanje i upitnik), s obzirom na osjetljivost podataka koje će prikupljati.

Vježba 2

Zatim zatražite od svakog tima da razmisli o ličnim i osjetljivim podacima koje će čuvati i pozovite ih da osmisle načine na koje ovi podaci mogu da budu zaštićeni. Zatražite od njih da formulišu izjave kojima se subjekti istraživanja obavještavaju o načinu na koji će njihovi podaci biti korišteni. Možete izvršiti istraživanje i razgovarati o tome kako će ti podaci biti zaštićeni u praksi.

Vrednovanje i procjena

Formirajte grupe za razmišljanje i zatražite od učesnika da osmisle preporuke u vezi sa zaštitom podataka namijenjene njihovim organizacijama.

Prijedlozi za veću interaktivnost teme

Možete da razmislite o elementima metodologija Žive biblioteke, za ostvarivanje kvalitetnije perspektive u pogledu podataka, posebno u radu sa mladim ljudima koji imaju manji broj mogućnosti. Za brzo zagrijavanje, učesnici se mogu podijeliti u parove i postaviti tri kratka pitanja, da bi saznali nešto više jedno o drugom, s tim što to treba da budu informacije koje nisu podijelili s drugima tokom obuke. Budite oprezni – učesnici bi mogli da podijele i neku osetljivu informaciju, tako da bi bilo dobro provjeriti da li je grupa saglasna u pogledu dijeljenja informacija van obuke (ovo bi mogao biti dobar uvod u diskusiju o zaštiti podataka). Takođe, razmislite o načinu na koji bi to istraživanje moglo da bude usmjereno ka nekoj konkretnoj akciji, npr. pristup koji koristi DIOKNO u oblasti ljudskih prava: https://www.ombudsman.gov.ph/UNDP4/wp-content/uploads/2013/01/HR_CenDev_Final.pdf

Etičke situacije u radu sa mladim ljudima u povećanom riziku mogu se obraditi kroz različite studije slučajeva. Vodite računa da ne pišete prava imena.

Edukativni alati i materijali (osmišljeni na međunarodnom nivou za rad sa mladima u povećanom riziku, za edukativne aktivnosti u direktnom kontaktu i preko interneta)

U prilogu se nalazi spisak edukativnih alata i materijala podijeljenih po temama i bez internih, postojećih materijala koje je pripremila Mreža za politike prema drogama u jugoistočnoj Evropi, za potrebe razvoja kurikuluma (mladi ljudi koji rade sa mladima u povećanom riziku). Taj spisak bi trebalo da pomogne predavačima i vršnjačkim edukatorima da bolje pripreme i savladaju određene teme.

Tema: Ljudska prava

Revised manual Compass for human rights education (2020):
https://rm.coe.int/compass-eng-rev-2020-web/1680a08e40

Advocacy for Human Rights: Share to Change- https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2276/BookletAHRSC-Web.pdf

Escape room model:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1816/TOOLBOX_Few%20m2%20of%20different%20reality.pdf

Chess and human rights:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1238/Chess%20and%20HRE%20EN.pdf

Board-memory game:
https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/human-rights-memory.1390/

6 online video games for learning about human rights:
https://www.humanrightscareers.com/magazine/6-human-rights-games-you-can-play-online/

Youth e-games on human rights:
http://youth-egames.org/index.php?option=com_content&task=view&id=40&Itemid=84

Inspiring practices:
https://nihrc.org/uploads/publications/Inspiring_Practices.pdf

Tema: Mladi u uvećanom riziku

Manual: Evaluation methodology for identifying youth at risk
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2229/EN-Evaluation-Methodology.pdf

Simulation exercise:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2230/EN-Training-Methodology.pdf

Reports, conclusions and recommendations (Council of Europe):
https://www.coe.int/en/web/pompidou/home

Presentation:
https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47261995/young+people+and+social+exclusion.pptx/7d181ef0-6983-4db8-9221-8a73ee4768b6

Alcohol and drug use (stories):
http://helpingotherslivesober.org/about/

Mental health protection of young people:
https://hopefulminds.org/about/

Tema: Diskriminacija i stigmatizacija

Handbook and toolkit: Youth as leaders for change- how to involve young citizens in anti-discrimination initiatives
https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/tool/youth-as-leaders-of-change-how-to-involve-young-citizens-in-anti-discrimination-initiatives-a-methodological-approach-for-ngos-and-public-bodies-handbook-tackle-discrimination-by-empowering-youth-a-collection-of-good-practices-toolkit.2745/

Handbook, simulation exercises: Daily of activities to raise awareness against discrimination
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1856/Daily%20of%20activities%20Tools%20to%20Figth%20Against%20Discrimintation.pdf

Handbook with 21 methods for preventing discrimination:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1751/Brochure%20Heal%20the%20DiscrimiNATION.pdf

LGBT+ at work discrimination simulation exercise:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1559/Area_E-Learning_D-Work_OTLAS.pdf

Anti-discrimination Good Practice Guide:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-231/AntiDiscrimination.pdf

Topic: LGBTIQ / MSM i hemseks

Manual: Toolkit P.R.I.D.E.
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2137/Toolkit%20PRIDE_GoFree_2019.pdf

Manual for youth workers - ''Raising capacity in working with LGBT+ youth"
http://www.asocijacijaduga.org.rs/wp-content/uploads/2017/02/Manual-for-youth-workers-Raising-capacity-in-working-with-LGBT-youth.pdf

Recommendations in working with lgbt+ youth:
http://www.youth.ie/sites/youth.ie/files/Chapter%203%20-%20working%20with%20young%20people%20who%20are%20LGBT%20-%20all%20Ireland.pdf

Projects on LesBiGay youth:
https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/archive/archive-resources/inclusiongroups/inclusionlgbt/

More on chemsex:
https://www.dean.st/chems/
https://english.mainline.nl/posts/show/8360/chemsex

Chemsex online training
https://www.eventbrite.nl/e/chemsex-part-one-ecourse-registration-162026867723?aff=ebdssbonlinesearch

Tema: Pružanje seksualnih usluga

Research:
https://www.who.int/hiv/topics/vct/sw_toolkit/115solution.pdf

Manual for peer educators of female sex workers:
https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/Manual%20FSW%20Peer%20Educators_reduced.pdf

Background paper:
https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/6235/EuropeanResponsesGuide2017_BackgroundPaper-Women-who-use-drugs.pdf

Research report:
https://www.drugabuse.gov/publications/research-reports/substance-use-in-women/sex-gender-differences-in-substance-use

Tema: Nove psihoaktivne supstance

Manuals for peer to peer education on drug use:
https://www.unodc.org/pdf/youthnet/handbook_peer_english.pdf
https://www.drugsandalcohol.ie/3705/1/1833-1768.pdf
https://redcross.eu/uploads/files/Projects/Youth%20and%20Drugs/Manual%20Project%20YAD_web.pdf

Tema: Smanjenje štete

Manual: Harm Reduction Training: A manual for Frontline Staff Involved with Harm Reduction Strategies and Services
http://www.bccdc.ca/resource-gallery/Documents/Educational%20Materijal/Epid/Other/CompleteHRTRAININGMANUALJanuary282011.pdf

Harm reduction: An approach to reducing risky health behaviours in adolescents
https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2528824/

Harm Reduction:
https://drugpolicy.org/issues/harm-reduction

Harm Reduction Guide:
https://americanaddictioncenters.org/harm-reduction

Drug-Related Harm Reduction
http://www.emro.who.int/asd/health-topics/drug-related-harm-reduction.html

Tema: Psihosocijalna podrška i mentalno zdravlje

Manual: Bridge for mental health- good practices
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2088/Bridge%20for%20mental%20health%20-%20Handbook%20of%20good%20practices.pdf

Working with mental health in the youth field, manual:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1933/Workinng%20with%20mental%20health%20in%20the%20youth%20field%20-%20Natural%20Minds.pdf

Toolkit: Non-formal road to Mental health:
https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-1144/Toolkit-%20The%20Non-Formal%20Road%20to%20Mental%20Health.pdf

Tema: Terenski rad

Outreach Work among Marginalized Populations in Europe: Guidelines on Providing Integrated Outreach Services
https://www.researchgate.net/publication/280932166_Outreach_Work_among_Marginalized_Populations_in_Europe_Guidelines_on_Providing_Integrated_Outreach_Services

Outreach Work Among Drug Users in Europe: Concepts, Practice and Terminology
https://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_93520_EN_Insight2.pdf

Manual for outreach and detached youth work:
https://www.cwvys.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/HB-Detached-and-Outreach-Youth-Work.pdf

Outreach for injecting drug users
https://childrenandaids.org/sites/default/files/2018-11/Outreach-for-injecting-drug-users.pdf

Detached youth work:
https://www.youthscotland.org.uk/media/1902/youth-scotlands-guide-to-detached-youth-work.pdf

Good practices examples of detached youth work:
https://youth.gov.mt/wp-content/uploads/2020/01/Detached_Youth_Work_compressed.pdf?80b578&80b578

Tema: Prevencija predoziranja

Training Manual: Overdose Prevention, Recognition and Response
https://www.gov.mb.ca/health/publichealth/docs/training_manual_overdose.pdf

Tema: Osnaživanje zajednice

Manual for community empowerment:
https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2011.GLO_WWGVC%20Community%20Empowerment%20Manual.pdf

Positive Youth Development 101: A Curriculum for Youth Work Professionals:
http://actforyouth.net/resources/pyd/pyd_pyd101curriculum.pdf
Positive Youth Development 101: Handouts and Activity Worksheets

http://www.actforyouth.net/resources/pyd/pyd_handouts_full-set.pdf

UNDP Manual:
https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/2_TRANSIT_Chapter%201.pdf

WHO Manual:
https://www.who.int/hiv/pub/sti/swit_chpt1.pdf?ua=1

Temas: Eksterna komunikacija i zagovaranje

The Advocacy Strategy Framework A tool for articulating an advocacy theory of change:
https://www.evaluationinnovation.org/wp-content/uploads/2015/03/Adocacy-Strategy-Framework.pdf

Communication for development: A Practical Guide:
https://www.eda.admin.ch/dam/deza/en/documents/publikationen/Diverses/Communication-for-development-Manual_EN.pdf

Advocacy in restricted spaces: A toolkit for civil society organizations:
https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-10/2020_Lifeline_Advocacy_Toolkit_v11_10272020.pdf

ELSA Advocacy manual:
https://files.elsa.org/BEE/Toolkit/ELSA_Advocacy_Manual.pdf

Youth work advocacy base:
https://www.youthworkireland.ie/what-we-do/Advocacy

YIPA approach to advocacy for youth:
https://yipa.org/how-to-advocate-for-young-people/

Using social media in youth work:
https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-verkko-timonen-Using-Social-Media-in-Youth-Work.pdf

EYP Communication strategy:
https://members.eyp.org/sites/default/files/eyp_communication_strategy_0.pdf

ERYICA Youth information and counselling agency:
https://www.eryica.org/

Tema: Rad sa mladima, rizični oblici ponašanja

Research about youth and risky behaviours:
https://www.nber.org/system/files/chapters/c10685/c10685.pdf

Youth clubs and risky behaviour:
https://www.cypnow.co.uk/features/article/youth-club-activities-risk-taking-behaviour

Tema: Etika podataka i istraživanje

Policies:
https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection_en
https://gdpr-info.eu/

Ethical standards in youth work:
https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262613/06_SCRIB.pdf/41cea176-d7fa-3167-a716-11af717b1559

Alati i materijali za organizaciju obrazovnih aktivnosti dostupni na internetu

https://miro.com/

https://classroom.google.com/

https://www.mentimeter.com/

https://padlet.com/

https://kahoot.it/

https://www.instructure.com/canvas/login/free-for-teacher

https://www.learninggamesforkids.com/